

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (2015 – 2022):
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

LEGISLATION ABOUT PRESCHOOL AGE 2015 - 2022:
COMPARATIVE APPROACH OF POLITICIENS ON EDUCATION

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΦΩΤΕΙΝΗ ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ: 3912

ΕΠΟΠΤΡΙΑ: ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΑΛΕΡΑΝΤΕ
Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΖΑΡΤΖΑΣ

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΜΑΙΟΣ 2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες	σελ. 3
Περίληψη	σελ. 4
Λέξεις – κλειδιά	σελ. 4
Abstract	σελ. 4
Keywords	σελ. 4
Εισαγωγή	σελ. 5
Σκοπός της εργασίας	σελ. 7

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ιστορική αναδρομή	σελ. 7
Νόμος 2525/1997	σελ. 8
Νόμος 1566/1985	σελ. 8
Προεδρικό Διάταγμα 200/1998	σελ. 9
Νόμος 81670/2007	σελ. 11

ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ

Χρονική περίοδος 2015-2022

Προεδρικό διάταγμα 79/2017	σελ. 13
Νόμος 4521/2018	σελ. 21
Νόμος 4704/2020	σελ. 22
Νόμος 4692/2020	σελ. 24
Νόμος 4777/2021	σελ. 25
Υπουργική Απόφαση 80378/2021	σελ. 27
Υπουργική Απόφαση 94185/2021	σελ. 28
Υπουργική Απόφαση 160476/2021	σελ. 28
Κριτική επισκόπηση	σελ. 38
Συμπεράσματα - Συζήτηση	σελ. 50
Περιορισμοί έρευνας	σελ. 51
Μελλοντικές προτάσεις	σελ. 51
Βιβλιογραφία	σελ. 52

Ευχαριστίες

Η ολοκλήρωση της παρούσας πτυχιακής εργασίας αποτελεί την ολοκλήρωση μιας μακροχρόνιας προσωπικής προσπάθειας για την λήψη του πρώτου μου πτυχίου και συνάμα ολοκλήρωση μιας διαδρομής στην οποία συνέβαλαν ορισμένοι άνθρωποι τους οποίους και θα ήθελα να ευχαριστήσω.

Αρχικά, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στο πρόσωπο της επιβλέπουσας καθηγήτριας κα. Ευαγγελία Καλεράντε, η οποία με εισήγαγε στο θέμα της εργασίας και με υποστήριξε στην προσπάθειά μου, τόσο επιστημονικά, όσο και συναισθηματικά. Η εμπιστοσύνη και το ενδιαφέρον της ήταν ένα κίνητρο για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας. Η ανεκτικότητα και ο προσωπικός της χρόνος που αφιέρωσε ώστε να προβούμε στις απαραίτητες διορθώσεις οδήγησαν στο παρόν αποτέλεσμα.

Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω και τον καθηγητή μου, κ. Γεώργιο Τζάρτζα, ο οποίος με μεγάλη προθυμία δέχτηκε να συνεπιβλέψει και να με καθοδηγήσει στην πορεία ολοκλήρωσης του έργου μου.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω και στο οικογενειακό μου περιβάλλον για την ψυχολογική, και όχι μόνο, υποστήριξη που μου παρείχαν όλους αυτούς τους μήνες, αλλά και για το αμέριστο ενδιαφέρον τους όλα αυτά τα χρόνια για την πορεία των σπουδών μου. Ευχαριστώ τους γονείς μου, Βασίλειο και Δώρα οι οποίοι με "ανέχτηκαν" με υπομονή και αγάπη και με παρότρυναν θετικά καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Περίληψη

Το ζήτημα της συμμετοχής των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία απασχολεί έντονα την εκπαιδευτική κοινότητα. Παράλληλα, η κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας συμβάλλει στην διαμόρφωση ενός νέου μοντέλου σύμφωνα με το οποίο ακόμα και το πιο μικρό παιδί θεωρείται ενεργός πολίτης (Mac Naughton, 2008) και έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση ανεξαρτήτως οικονομικών – κοινωνικών συνθηκών.

Στην παρούσα πτυχιακή παρουσιάζεται η νομοθεσία που θεσπίστηκε κατά το χρονικό διάστημα 2015 έως και το 2022 και καταγράφονται οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν, με ουδέτερο τρόπο και με απαλλαγή από τα προσωπικά πιστεύω της συγγραφέα. Πρόκειται για απόπειρα κριτικής αποτίμησης του έργου που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο μιας κυβερνητικής θητείας.

Συγκεκριμένα, αναγράφονται όλα τα ΦΕΚ και οι υπουργικές αποφάσεις που θεσπίστηκαν.

Λέξεις κλειδιά: νηπιαγωγείο, ολοήμερο νηπιαγωγείο, προσχολική εκπαίδευση,

Abstract

The matter of children's participation in the educational procedure is an item of intense interest in the educational community. At the same time, the sociology of childhood contributes to the formation of a new model according to which even the youngest child is considered to be a citizen and claims a right in education no matter what the economic and social conditions are. In the present thesis the legislation enacted during the time between 2015 up to 2022 is presented and the policies followed in a neutral way and the personal beliefs of the author are written down. It is about an effort of critical evaluation of the project which was implemented in terms of one government tenure. Specifically, all Government Gazette and Ministerial Decisions enacted are written down.

Keywords: kindergarten, full day kindergarten, Preschool Education

Εισαγωγή

Οι σύγχρονες εξελίξεις και αλλαγές σε όλα τα επίπεδα (κοινωνικό, οικονομικό, τεχνολογικό), ανέδειξαν και αναδεικνύουν καθημερινά τις ανάγκες αλλαγών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και το σχολείο. Ανάγκες για αποκέντρωση αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες, τις Διευθύνσεις και τις σχολικές μονάδες. Βασική κατεύθυνση πρέπει να αποτελεί η αυτονομία της σχολικής μονάδας στην αντιμετώπιση των διοικητικών και παιδαγωγικών θεμάτων που την απασχολούν. Το «Νέο Σχολείο», δεν μπορεί παρά να είναι ένας Οργανισμός που «νοιάζεται» για τα μέλη του και μια δημιουργική κοινότητα εκπαιδευτικών, μαθητών & γονέων.

Ο σχεδιασμός και ο προγραμματισμός όλων των δράσεων και των ενεργειών των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης θα πρέπει να έχουν ως βασικούς στόχους την ισόρροπη ανάπτυξη γνωστικών, συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, αλλά και τη δημιουργία ενός κατάλληλου κλίματος που θα διευκολύνει τη μάθηση και θα προάγει την ψυχοκοινωνική προσαρμογή όλων των μελών της σχολικής κοινότητας.

Το ελληνικό ολοήμερο σχολείο πρέπει να είναι ενταξιακό με βάση τη γενικότερη αρχή ότι η εκπαίδευση απευθύνεται σε όλους τους πολίτες και στοχεύει στην αντιμετώπιση των διακρίσεων κάθε μορφής και των προσωπικών μαθησιακών προβλημάτων των μαθητών.

Κάθε σχολική μονάδα είναι ένας οργανισμός παροχής εκπαίδευσης, στόχος της οποίας είναι η ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε, ανεξάρτητα από φύλο, θρησκευτικές πεποιθήσεις και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά (Ν. 1566/85, άρθρα 1,2 και 4).

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται στα νηπιαγωγεία και στα δημοτικά σχολεία, τα οποία έχουν την επωνυμία του δήμου στα όρια του οποίου λειτουργούν εκτός αν υπάρχουν περισσότερα από ένα, τότε η επωνυμία τους συμπληρώνεται με τον αύξοντα αριθμό κατά την σειρά της ίδρυσής τους. Για την υλοποίηση των σκοπών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης υποχρεωτική είναι η συμμετοχή των νηπίων στην σχολική ζωή. Πλέον υπάρχει καθολική εφαρμογή της δίχρονης προσχολικής εκπαίδευσης. Κάθε παιδί το οποίο έχει συμπληρώσει τα τέσσερα έτη φοιτά στα προνήπια.

Σύμφωνα με τη σύγχρονη θεωρία της Παιδαγωγικής, τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού είναι ζωτικής σημασίας για την ολόπλευρη ανάπτυξη του. Το 90% της ανάπτυξης του εγκεφάλου ολοκληρώνεται μέχρι την ηλικία των 5 ετών, όπου και τα νήπια καλλιεργούν την σωματική, διανοητική και κοινωνική τους ανάπτυξη, αναπτύσσουν την έκφρασή τους, την επικοινωνία τους

και αποκτούν τις πρώτες εμπειρίες κοινωνικοποίησης εκτός του οικογενειακού τους περιβάλλοντος.

Η Προσχολική Αγωγή είναι η διαδικασία του προσανατολισμού του παιδιού σε ορισμένες αξίες, στάσεις, ιδανικά, δεξιότητες, ικανότητες και γνώσεις με σκοπό την κοινωνικοποίησή του. Η φοίτηση του παιδιού στα προσχολικά ιδρύματα προπαρασκευάζει τη φυσική μετάβασή του από την οικογενειακή ζωή στο σχολικό περιβάλλον, ενώ δίνει παράλληλα τη δυνατότητα να διαγνωστούν εγκαίρως ενδεχόμενες πνευματικές ή σωματικές διαταραχές στην εξέλιξή του, που βελτιώνονται ή και θεραπεύονται πιο εύκολα, όταν γίνεται η διάγνωση τους εγκαίρως.

Σήμερα, η αναγκαιότητα της Προσχολικής Αγωγής αναγνωρίζεται διεθνώς. Σύμφωνα με την UNESCO (1961) είναι ανάγκη να εξασφαλιστεί στο παιδί, από την πιο μικρή του ηλικία, εκπαίδευση κατάλληλη για την πνευματική, ηθική και σωματική του εξέλιξη.

Όσο και αν η οικογένεια παραμένει το ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη του παιδιού, σήμερα έχει ανάγκη να βοηθηθεί, γιατί και με τις καλύτερες ακόμα προϋποθέσεις δεν μπορεί πια να ικανοποιήσει όλες τις ανάγκες του παιδιού για αγωγή και εκπαίδευση, όταν αυτό πλησιάζει την ηλικία των τεσσάρων ετών. Η Προσχολική Αγωγή έγινε κοινωνικό αίτημα όταν αυξήθηκε ο αριθμός των γυναικών που εργάζονται εκτός σπιτιού.

Η αρχή της ικανοποίησης των βασικών αναγκών του παιδιού αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την αποστολή της Προσχολικής Αγωγής. Το παιδί της προσχολικής ηλικίας χρειάζεται ποσότητα και ποιότητα εμπειριών για να μεγιστοποιήσει τις κάθε μορφής ικανότητές του, για να αποκαλύψει, να γνωρίσει και να αποδεχτεί τον εαυτό του, το κοινωνικό και φυσικό σύνολο που το περιβάλλει, και να αναπτύξει δημιουργική σχέση αλληλεπίδρασης μαζί του.

Με τον όρο Προσχολική Αγωγή περιγράφεται η γνωσιακή και κοινωνική εκπαίδευση που παρέχεται στον άνθρωπο πριν την υποχρεωτική εκπαίδευση. Ιδρύματα τα οποία παρέχουν την προσχολική εκπαίδευση είναι οι παιδικοί σταθμοί και τα νηπιαγωγεία.

Σκοπός του νηπιαγωγείου είναι να βοηθήσει τα νήπια να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Τέλος, το ολοήμερο νηπιαγωγείο ευνοεί θετικά μια ομαλότερη μετάβαση στην πρώτη τάξη του δημοτικού μέσα από τη δημιουργία διηλικιακών ομάδων εργασίας, καθώς μπορεί να πραγματοποιήσει σταθερή και αδιάκοπη συνεργασία μεταξύ αυτού και του δημοτικού.

Στην Ελλάδα η υποχρεωτική δίχρονη προσχολική αγωγή ξεκινά από την ηλικία των 4 ετών μετά τον νέο νόμο Γαβρόγλου ([N.4521-18.pdf](#)).

Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι να καταγράψει και να αποτυπώσει τη νομοθεσία που διέπει τα ελληνικά νηπιαγωγεία, δηλαδή τον τρόπο λειτουργίας και τις μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση κατά το διάστημα 2015 – 2022 και στην συνέχεια να γίνει συγκριτική προσέγγιση των πολιτικών του ανωτέρου χρονικού διαστήματος που ψηφίστηκαν, χωρίς να αξιολογηθούν αυτές καθ' αυτές οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν από τις αριστερές ή δεξιές πολιτικές. Πρόκειται για μια δευτερογενή έρευνα, όπου τα δεδομένα στηρίζονται σε δεδομένα που έχουν συλλεχθεί από βιβλία, την ελληνική νομοθεσία και τα Προεδρικά διατάγματα.

Στην παρούσα εργασία θα γίνει μία ανασκόπηση και περιγραφή των βασικότερων σημείων των Προεδρικών Διαταγμάτων, των Νόμων, των Εγκυκλίων και όλων των αποφάσεων και διατάξεων που περιγράφουν την πορεία και την εξέλιξη των νηπιαγωγείων στην σημερινή τους κατάσταση. Αυτό κρίνεται απαραίτητο ώστε να γνωρίζει ο αναγνώστης στοιχεία που οδήγησαν στην σημερινή λειτουργία των νηπιαγωγείων, να γίνει συλλεκτική διάχυση της γνώσης, αλλά και να μπορεί μέσα από αυτή την περιγραφή να γίνει ευκολότερα κριτική ανάλυση και να τονιστούν οι διαφορές, τα θετικά αλλά και τα αρνητικά σημεία σύμφωνα με τις αλλαγές που επέφερε ο κάθε Νόμος στην κοινωνία και στην λειτουργία των νηπιαγωγείων.

Επισημαίνεται ότι επειδή η εργασία αφορά την παρουσίαση Προεδρικών διαταγμάτων, Νόμων, Εγκυκλίων κλπ, πολλά κομμάτια των ανωτέρω θα παρατίθενται αυτολεξεί ή θα αναφέρονται σχεδόν ίδια όπως υπάρχουν στη Νομοθεσία διότι μια διαφορετική περιγραφή ή διαφορετική λέξη μπορεί να αλλάξει και να διαστρεβλώσει την ερμηνεία του Νόμου. Αυτό γίνεται σαφές σε αυτό το σημείο της εργασίας για να μην τεθεί ζήτημα παρερμηνείας ή λογοκλοπής.

Θεωρητικό πλαίσιο

Ιστορική Αναδρομή

Πρώτος ο Πλάτωνας αναφέρθηκε στην ομαδική αγωγή των νηπίων (3-6) στο βιβλίο του "Πολιτεία". Το 1840 ιδρύεται στην Γερμανία το νηπιαγωγείο, ως ένα οργανωμένο ίδρυμα. Στην Ελλάδα τα πρώτα βήματα για την ίδρυση των νηπιαγωγείων έγιναν τον 19^ο αιώνα.

Ο Ν. 309/76 στο άρθρο 4 και στην παράγραφο 3 προβλέπει ότι *«Η φοίτηση εις τα νηπιαγωγεία δύναται να καταστή υποχρεωτική εις περιοχάς της χώρας οριζομένης εκάστοτε δια Προεδρικών*

Διαταγμάτων εκδιδόμενων προτάσει των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών». (ΦΕΚ Α'100/30.4.1976) Ο ανωτέρω νόμος καταργήθηκε με το νόμο 1566/1985 στο άρθρο 95. Με το Προεδρικό Διάταγμα 476 του 1980 (ΦΕΚ 132) νομοθετείται η τετραετής φοίτηση των νηπιαγωγών, η υποχρεωτική φοίτηση των νηπίων καθώς και ο θεσμός του σχολικού συμβούλου. (Αριθμός εγγράφου: 476/80, ΦΕΚ: Α132)

Στη συνέχεια με το Ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167/30-9-1985, τ. Α') στο άρθρο 3, εισάγεται ο όρος προσχολική αγωγή ως συνώνυμος της φοίτησης στο νηπιαγωγείο και καθορίζεται πλέον ο σκοπός του νηπιαγωγείου. Ο παρακάτω νόμος αναβαθμίζει το ρόλο της προσχολικής αγωγής. Ορίζει ότι τα νηπιαγωγεία είναι μονοθέσια ή διθέσια, ότι η φοίτηση είναι διετής και ότι γίνεται υποχρεωτική σταδιακά και κατά περιοχές της χώρας. (Αρ. εγγράφου: 1566/85, ΦΕΚ: Α167)

Νόμος 2525/1997

Ο νόμος με το άρθρο 3 καθιερώνει το Ολοήμερο νηπιαγωγείο, σκοπός του οποίου είναι η αναβάθμιση της προσχολικής αγωγής και η ολοκληρωμένη προετοιμασία των νηπίων για το δημοτικό σχολείο. Αναφέρει ότι πρέπει να γίνει ενίσχυση του ρόλου της κρατικής μέριμνας με στόχο την μείωση των μορφωτικών και κοινωνικών διακρίσεων και την εξυπηρέτηση των εργαζόμενων γονέων. Ορίζει ότι το ολοήμερο νηπιαγωγείο θα λειτουργεί τουλάχιστον επί 8 ώρες ημερησίως με δύο τακτικούς ή αναπληρωτές νηπιαγωγούς και προσφέρει στα παιδιά επιπλέον χρόνο για μια ποικιλία παιδαγωγικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αποσκοπούν στην ολόπλευρη ανάπτυξη τους. Ορίζει ότι με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, που εκδίδεται ύστερα από τη γνώμη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζεται το πρόγραμμα διδασκαλίας και δημιουργικής απασχόλησης που εφαρμόζεται στο ολοήμερο νηπιαγωγείο, το ωράριο λειτουργίας, καθώς και οι υποχρεώσεις των νηπιαγωγών. Εφόσον εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις σταδιακά όλα τα νηπιαγωγεία θα μετατραπούν σε ολοήμερα.

(Αρ. εγγράφου: 525/97, ΦΕΚ: Α188)

Νόμος 1566/1985

Η πρώτη νομοθεσία για την δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ψηφίστηκε το 1985 και αναφερόταν στην δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου 1566/30-9-1985 σκοπός της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι

να συμβάλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών ικανοτήτων των νηπίων, ώστε ανεξάρτητα από το φύλο, την καταγωγή, τα υποκείμενα να έχουν την δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να λάβουν πολύπλευρα ερεθίσματα.

Η παράγραφος 4 του άρθρου 3 του νόμου 1566/1985(A167) για την προσχολική αγωγή που ανέφερε ότι η φοίτηση στα νηπιαγωγεία γίνεται υποχρεωτική σταδιακά και κατά περιοχές της χώρας που ορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Οικονομικών αντικαταστάθηκε ως εξής:

Η φοίτηση όσων νηπίων την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφή συμπληρώνουν ηλικία πέντε (5) ετών, είναι υποχρεωτική σε όλη τη χώρα. Για τα νήπια που συμπληρώνουν ηλικία τεσσάρων (4) ετών, σύμφωνα με την παράγραφο 3 γίνεται υποχρεωτική σταδιακά, από το σχολικό έτος 2018-2019 και σε κάθε περίπτωση εντός τριετίας, κατά δήμους, οι οποίοι ορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας και Θρησκευμάτων, εφαρμοζομένου σε κάθε περίπτωση του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του νόμου 1566/1985. Η φοίτηση στα νηπιαγωγεία είναι διετής και εγγράφονται σε αυτά νήπια που χρονολογικά την 1η Οκτωβρίου του έτους εγγραφής τους είναι τρία έτη και έξι μήνες (42 μηνών).

(Αρ. εγγράφου: 1566/85, ΦΕΚ:Α167)

Προεδρικό Διάταγμα 200/1998

Τα θεμέλια του σύγχρονου δημόσιου νηπιαγωγείου τέθηκαν με το Προεδρικό Διάταγμα 200/1998. Σε αυτό περιγράφεται ο τρόπος, ο τόπος και οι όροι που θα ιδρυθεί κάθε νηπιαγωγείο, η επωνυμία τους καθώς και η διαδικασία που θα πρέπει να ακολουθηθεί. Ορίζεται ότι τα συστεγασμένα νηπιαγωγεία έχουν ενιαία σχολική περιφέρεια και ότι η κατανομή των νηπίων γίνεται σε ισοπληθή τμήματα ανάλογα με την οργανωτικότητά τους. Επίσης, αναφέρεται ότι τα πειραματικά νηπιαγωγεία δεν έχουν δική τους σχολική περιφέρεια και ότι οι εγγραφές σε αυτά γίνονται με τις ισχύουσες διατάξεις έως ότου εκδοθούν νέες Υπουργικές αποφάσεις και Προεδρικά διατάγματα, και ότι στα νηπιαγωγεία που παρέχουν ειδική αγωγή ισχύουν όλες εκείνες οι διατάξεις που αφορούν τις μονάδες ειδικής αγωγής.

Ακόμη, περιγράφεται ότι το σχολικό έτος είναι ετήσιο ενώ το διδακτικό έτος ξεκινά στις 1 Σεπτεμβρίου και λήγει στις 21 Ιουνίου του επόμενου έτους. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες αρχίζουν 11 Σεπτεμβρίου κάθε έτους, λήγουν στις 15 Ιουνίου του επόμενου έτους και το έτος χωρίζεται σε τρία τρίμηνα. Στο άρθρο 4 ορίζονται οι διακοπές, αργίες και οι εορταστικές εκδηλώσεις που πρέπει να γίνονται σε εθνικές εορτές και επετείους και στο άρθρο 5 αναφέρεται

σε ποιες περιπτώσεις γίνεται διακοπή μαθημάτων λόγω έκτακτων αναγκών.

Περιγράφονται τα βιβλία λειτουργίας των νηπιαγωγείων όπως το Βιβλίο Μητρώου Νηπίων, το βιβλίο πράξεων διδακτικού προσωπικού και του σχολικού συμβούλου, και το βιβλίο καταγραφής παιδαγωγικών και εποπτικών υλικών.

Στο νηπιαγωγείο εγγράφονται νήπια που συμπληρώνουν τη νόμιμη ηλικία προσκομίζοντας οι γονείς τα απαιτούμενα δικαιολογητικά από 1 έως 15 Ιουνίου κάθε έτους.

Στο νηπιαγωγείο φοιτούν δύο ηλικίες νηπίων, τα νήπια και τα προνήπια. Η πρώτη ηλικία, τα νήπια, περιλαμβάνει όσα παιδιά έχουν στις 31 Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής συμπληρώσει την ηλικία πέντε ετών. Η δεύτερη ηλικία, τα προνήπια, περιλαμβάνει τα νήπια τα οποία στις 31 Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής συμπληρώνουν ηλικία 4 ετών, όπως αυτή ορίζεται από τις νόμιμες διατάξεις. Οι αλλοδαποί εγγράφονται στο νηπιαγωγείο προσκομίζοντας τα παραπάνω δικαιολογητικά εκτός εάν με Υπουργική απόφαση οριστεί η προσκόμιση πρόσθετων δικαιολογητικών. Στις υπόλοιπες παραγράφους του άρθρου 7 του Προεδρικού διατάγματος περιγράφονται οι τρόποι και οι διαδικασίες καθώς και τα απαραίτητα δικαιολογητικά για την εγγραφή των αδήλωτων νηπίων, η περίπτωση μεταγραφής σε άλλο νηπιαγωγείο, το ημερήσιο αναλυτικό πρόγραμμα, οι διαδικασίες συνεργασίας και ενημέρωσης των οικογενειών των νηπίων, διατάξεις που ρυθμίζουν τα συστεγαζόμενα νηπιαγωγεία, άλλα θέματα λειτουργίας των νηπιαγωγείων, οι λόγοι που για σοβαρούς οικογενειακούς ή ιατρικούς λόγους τα νήπια δεν μπορούν να παρακολουθήσουν την Α' δημοτικού και παραμένουν στο νηπιαγωγείο για άλλο ένα έτος, η διαδικασία που γίνονται οι εγγραφές στις μονάδες ειδικής αγωγής, ο αριθμός και η σειρά των παιδιών που εγγράφονται στο κάθε νηπιαγωγείο και η λειτουργία περισσότερων τμημάτων όταν αυτό είναι εφικτό, η διαδικασία κλήρωσης όταν ο αριθμός αιτήσεων για εγγραφή στο νηπιαγωγείο ξεπερνά τις δυνατότητες στέγασης περισσότερων νηπίων.

Κατ' εξαίρεση και χωρίς κλήρωση εγγράφονται τα παρακάτω νήπια των δύο ηλικιών: α) Τα δίδυμα αδέρφια εφόσον έχει κληρωθεί ο ένας από αυτούς και β) Τα τέκνα πολυτέκνων, βάση της παραγράφου 10, όπου αναφέρεται: «Καταρχήν γίνονται δεκτά τα νήπια πρώτης ηλικίας. Όταν ο αριθμός των υποψηφίων δεν επιτρέπει την ικανοποίηση όλων των αιτήσεων γίνεται κλήρωση. Στις περιπτώσεις που ικανοποιηθούν όλες οι αιτήσεις της Α ηλικίας και παραμένουν ακόμη κενές θέσεις αυτές συμπληρώνονται από νήπια Β ηλικίας, κι αν οι αιτήσεις είναι πολλές γίνεται κλήρωση».

Τέλος στο άρθρο 13 αναφέρεται:

Οι ρυθμίσεις του παρόντος Προεδρικού διατάγματος ισχύουν για τα νηπιαγωγεία δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης.

Κάθε διάταξη που ρυθμίζει διαφορετικά τα θέματα αυτού του Προεδρικού διατάγματος

καταργείται.

Θέματα που δεν ρυθμίζονται από αυτό το Προεδρικό διάταγμα εξακολουθούν να διέπονται από τις κείμενες διατάξεις.

Από την δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως παύουν να ισχύουν τα Προεδρικά διατάγματα 484/77 και 498/81 και το άρθρο 4 του Π.Δ. 476/80.

(Αριθμός εγγράφου: 200/98, ΦΕΚ: Α161)

Νόμος 81670/2007

Με το νόμο αυτό ορίζεται το Ωρολόγιο Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου σε πρωινή και απογευματινή λειτουργία καθώς και το πρόγραμμα του ολοήμερου νηπιαγωγείου με Διδακτικό χρόνο να καλύπτει η 1η νηπιαγωγός από τις 8.00πμ έως τις 12.00μμ και η δεύτερη νηπιαγωγός να καλύπτει διδακτικό χρόνο από τις 11.45μμ έως τις 15.45. Ακόμα ρυθμίζεται η λειτουργία Ολοήμερου Νηπιαγωγείου με Πρωινή – Προαιρετική ζώνη που ξεκινάει την λειτουργία του στις 7.00πμ έως τις 4.00μμ. Για τη λειτουργία της Πρωινής – Προαιρετικής ζώνης στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο απαιτείται η συμμετοχή τουλάχιστον 5 νηπίων πρώτης ηλικίας.

(Αριθμός εγγράφου Φ.32/190/81670/Γ1/07, ΦΕΚ Β1420)

Κυρίως θέμα

Χρονική περίοδος 2015-2022

Η Εγκύκλιος 77Κ9465ΦΘ3-12Λ της 11-09-2015 με Αρ. Πρωτοκόλλου.: Φ.32 /1106/ 142065 / Δ1 και Θέμα: «Λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου για το σχολικό έτος 2015-2016» αναφέρει στο άρθρο 3 ότι η λειτουργία των Ολοήμερων Νηπιαγωγείων εξετάζεται σε επίπεδο ευρύτερης περιοχής και λαμβάνεται μέριμνα, με την εποπτεία του Διευθυντή Π.Ε. και του Σχολικού Συμβούλου ώστε να εξασφαλίζεται η φοίτηση όλων των νηπίων σε αυτά. Σε περίπτωση υπεράριθμων τμημάτων οι Προϊστάμενες/οι των νηπιαγωγείων συνεργάζονται με τους Διευθυντές Εκπαίδευσης και τους Σχολικούς Συμβούλους, με στόχο να ικανοποιήσουν τη φοίτηση όλων των νηπίων. Αυτό επιτυγχάνεται με τη διευκόλυνση της φοίτησης σε όμορα Νηπιαγωγεία.

Στο άρθρο 4 περιγράφεται η οργάνωση του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου ως εξής:

4.1.: Ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός φοιτούντων νηπίων είναι επτά (7). Σε εξαιρετικές περιπτώσεις (ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες, Ολοήμερα Νηπιαγωγεία απομακρυσμένων περιοχών της χώρας ή όταν ιδιαίτεροι λόγοι το επιβάλλουν), με Απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή,

κατόπιν σχετικής εισήγησης των Σχολικών Συμβούλων Προσχολικής Αγωγής καθώς και του Διευθυντή Π.Ε., η διάρθρωση των τμημάτων καθώς και ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός φοιτούντων νηπίων μπορεί να ορίζεται διαφορετικά.

4.2.: Σε περιπτώσεις που είναι αδύνατη η λειτουργία Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, μπορεί αυτή να ανασταλεί για ένα έτος, με απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης, ύστερα από αιτιολογημένη πρόταση του Σχολικού Συμβούλου Προσχολικής Αγωγής και σύμφωνη γνώμη του Διευθυντή Π.Ε. .

4.3.: Αν σε ένα Ολοήμερο Νηπιαγωγείο λειτουργεί και κλασικό τμήμα, επισημαίνεται πως κάθε τμήμα λειτουργεί ανεξάρτητα από το άλλο ως προς το εκπαιδευτικό του πρόγραμμα και το ωράριο. Σε περίπτωση που ο αριθμός των νηπίων του ολοήμερου τμήματος είναι μικρότερος του προβλεπόμενου και στο κλασικό μεγαλύτερος, με σύμφωνη γνώμη του/της Σχολικού Συμβούλου Προσχολικής Αγωγής, δίνεται η δυνατότητα να κατανεμηθούν οι μαθητές/μαθήτριες στα δύο τμήματα μέχρι τη λήξη του κλασικού προγράμματος και να συνεχίζουν στο ολοήμερο πρόγραμμα όσοι μαθητές, μαθήτριες έχουν δηλώσει συμμετοχή σ' αυτό.

4.4.: Όταν σε μια περιοχή λειτουργούν μόνο Ολοήμερα Νηπιαγωγεία και δεν υπάρχει κλασικό τμήμα, ενώ υπάρχουν αιτήματα γονέων για φοίτηση νηπίων πρώτης ηλικίας σε κλασικό τμήμα, μπορεί να επιτραπεί μόνο για τα νήπια αυτά, με σύμφωνη γνώμη του Σχολικού Συμβούλου Προσχολικής Αγωγής και του Διευθυντή Π.Ε., η φοίτησή τους σε Ολοήμερο Τμήμα και η αποχώρησή τους στις 12:30.

Στο άρθρο 5 περιγράφεται το Ωρολόγιο Πρόγραμμα, το οποίο συντάσσεται από την/τον Προϊσταμένη/ο του Νηπιαγωγείου, σε συνεργασία με το διδακτικό προσωπικό και υποβάλλεται σε τρία αντίγραφα στους Σχολικούς Συμβούλους Προσχολικής Αγωγής για θεώρηση.

Η Πρωινή Προαιρετική Ζώνη (7:00–8:00) λειτουργεί εφόσον συμπληρωθεί ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός των πέντε (5) νηπίων, πρώτης νηπιακής ηλικίας.

Ωράριο – Ωρολόγιο Πρόγραμμα του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου:

07:00 - 07:30 Πρωινή Προαιρετική Ζώνη Προσέλευση νηπίων

08:00 - 09:00 Προσέλευση νηπίων, Αυθόρμητες Δραστηριότητες στις γωνιές/ περιοχές μάθησης, Προσευχή

09:00 - 09:30 Συζήτηση, Ημερήσιος Προγραμματισμός Δραστηριοτήτων

09:30 -10:30 Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων

10:30 - 11:15 Πρόγευμα – Διάλειμμα

11:15 - 12:00 Αυθόρμητες Δραστηριότητες στις γωνιές δραστηριοτήτων, Παιδαγωγικά Παιχνίδια

12:00 - 12:30 Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων

12:30 - 13:00 Διάλειμμα

13:00 - 13:45 Προετοιμασία γεύματος – Γεύμα, Χαλάρωση –Ύπνος

14:30 - 15:15 Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων

15:15 - 15:45 Συζήτηση Αξιολόγηση των Ημερήσιων Δραστηριοτήτων, Προγραμματισμός της επόμενης ημέρας, Προετοιμασία για αποχώρηση.

Προεδρικό διάταγμα 79/2017

Το προεδρικό διάταγμα υπ' αριθμό 79 ψηφίστηκε στις 1 Αυγούστου του 2017 στον αριθμό φύλλου 109 του Α' τεύχους της εφημερίδας της κυβερνήσεως και αφορά την οργάνωση και την λειτουργία των νηπιαγωγείων.

Στα άρθρα 1 – 6 ρυθμίζει θέματα της λειτουργίας των νηπιαγωγείων ενώ στο άρθρο 18 ορίζεται ο τρόπος προσέλευσης και αποχώρησης των νηπίων με ασφάλεια. Στο άρθρο 20 καθορίζονται ποιά θα είναι τα υπηρεσιακά βιβλία και τα υπηρεσιακά έντυπα για τα νηπιαγωγεία και παρατίθενται τα σχετικά υποδείγματα.

Στο άρθρο 21, Τελικές Διατάξεις, ορίζει ότι από τη δημοσίευση του παρόντος παύουν να ισχύουν τα προεδρικά διατάγματα 200/1998 (ΦΕΚ 161 Α'/1998) και 201/1998 (ΦΕΚ 161 Α'/1998). Η ισχύς του παρόντος προεδρικού διατάγματος αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 1

Επωνυμία σχολείων

1. Τα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά σχολεία φέρουν την επωνυμία του δήμου στα όρια του οποίου λειτουργούν.
2. Όταν σε έναν δήμο λειτουργούν περισσότερα από ένα νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία, η επωνυμία συμπληρώνεται με αύξοντα αριθμό κατά τη σειρά της ίδρυσής τους.
3. Στις περιπτώσεις που τα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά σχολεία λειτουργούν σε δημοτικές ή τοπικές κοινότητες μπορούν να φέρουν την επωνυμία αυτών ή τον αύξοντα αριθμό που αναφέρεται στην προηγούμενη παράγραφο. Ο αύξων αριθμός των νηπιαγωγείων και των δημοτικών σχολείων κατά τη σειρά της ίδρυσής τους, όπως αναφέρεται στην παράγραφο 2 του παρόντος, μπορεί να αντικατασταθεί ή να συμπληρωθεί με νέα επωνυμία. Στην επωνυμία μπορεί να προστεθεί προσωνυμία δηλωτική της ιστορικής και πολιτιστικής παράδοσης του τόπου ή αναφερόμενη στο όνομα ευεργετών, προσωπικοτήτων των γραμμάτων, της επιστήμης και των

τεχνών και γενικότερα προσώπων που προσέφεραν αναγνωρισμένες και αξιόλογες υπηρεσίες στην εκπαίδευση, στον τόπο και στη χώρα ή προσωνομία αναφερόμενη στη μυθολογία, στο φυσικό περιβάλλον και στη γεωγραφία του τόπου.

4. Οι επωνυμίες και προσωνομίες καθορίζονται με την ιδρυτική πράξη κάθε σχολείου ή με μεταγενέστερη απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση των αρμόδιων για την ίδρυση οργάνων. Οι προσωνομίες δεν πρέπει να συμπίπτουν για σχολεία του ίδιου δήμου. Για την αλλαγή της επωνυμίας ή προσωνομίας του σχολείου απαιτείται προηγούμενη σύμφωνη γνώμη του σχολικού συμβουλίου που λειτουργεί στο σχολείο.

Άρθρο 2

Σχολικό έτος και διδακτικό έτος

1. Σχολικό έτος είναι η περίοδος που αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου και λήγει την 31η Αυγούστου του επόμενου έτους.

2. Το διδακτικό έτος αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου και λήγει την 21η Ιουνίου του επόμενου έτους.

3. Η διδασκαλία των μαθημάτων αρχίζει στις 11 Σεπτεμβρίου και λήγει στις 15 Ιουνίου του επόμενου έτους. Όταν η 11η Σεπτεμβρίου ή η 15η Ιουνίου είναι αργία, τα μαθήματα αρχίζουν την επόμενη εργάσιμη ημέρα ή λήγουν την προηγούμενη εργάσιμη ημέρα αντίστοιχα.

4. Οι χρονικές περιόδους από 1 μέχρι 10 Σεπτεμβρίου και από 15 μέχρι και 21 Ιουνίου μπορεί να αξιοποιούνται για την υλοποίηση προγραμμάτων επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

5. Την ημέρα λήξης των μαθημάτων χορηγούνται στους μαθητές των δημοτικών σχολείων Τίτλοι Προόδου και αντίγραφα του Τίτλου Σπουδών που προβλέπονται στο άρθρο 20. Την ίδια ημερομηνία αποστέλλονται από τα νηπιαγωγεία τα Πιστοποιητικά Φοίτησης των μαθητών για την εγγραφή τους στα Δημοτικά και από τα Δημοτικά οι Τίτλοι Σπουδών των μαθητών της ΣΤ΄ τάξης για την εγγραφή τους στα Γυμνάσια.

6. Το διδακτικό έτος για τους μαθητές χωρίζεται σε τρία (3) τρίμηνα. Το πρώτο τρίμηνο αρχίζει στις 11 Σεπτεμβρίου και λήγει στις 10 Δεκεμβρίου, το δεύτερο τρίμηνο αρχίζει στις 11 Δεκεμβρίου και λήγει στις 10 Μαρτίου και το τρίτο τρίμηνο αρχίζει στις 11 Μαρτίου και λήγει στις 15 Ιουνίου.

7. Στο νηπιαγωγείο στην αρχή του πρώτου τριμήνου του διδακτικού έτους και για διάστημα όχι μεγαλύτερο των δύο (2) εβδομάδων μπορεί να εφαρμόζεται ευέλικτο ωράριο παραμονής στο νηπιαγωγείο για ορισμένα νήπια που φοιτούν για πρώτη φορά, προκειμένου να διευκολυνθεί η προσαρμογή τους. Το ευέλικτο ωράριο καθορίζεται από τον/την εκπαιδευτικό της τάξης και το σύλλογο διδασκόντων, σε συνεργασία με τους γονείς ή τους κηδεμόνες του νηπίου (όπως

τροποποιήθηκε με το Ν 4559/2018). Μετά την πάροδο των δύο (2) εβδομάδων το σύνολο των νηπίων ακολουθεί κοινό ωράριο.

8. Το ημερήσιο ωράριο λειτουργίας των νηπιαγωγείων και των δημοτικών σχολείων καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Η ώρα έναρξης ή λήξης των μαθημάτων μπορεί να τροποποιείται ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες, ύστερα από απόφαση του οικείου περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου.

Άρθρο 3

Διακοπές, Αργίες και Εορταστικές εκδηλώσεις

1. Τα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά σχολεία δεν λειτουργούν τις ακόλουθες ημέρες και περιόδους:

α) τα Σάββατα και τις Κυριακές

β) την 28η Οκτωβρίου (εθνική εορτή)

γ) από 24 Δεκεμβρίου μέχρι και 7 Ιανουαρίου (διακοπές Χριστουγέννων)

δ) την Καθαρά Δευτέρα

ε) την 25η Μαρτίου (εθνική εορτή)

στ) από τη Μεγάλη Δευτέρα μέχρι και την Παρασκευή της Διακαινησίμου (διακοπές Πάσχα), ή την 1η Μαΐου

θ) την εορτή του Αγίου Πνεύματος

ι) από 22 Ιουνίου μέχρι και 31 Αυγούστου (θερινές διακοπές) και

ια) την ημέρα της εορτής του Πολιούχου της έδρας του σχολείου και την ημέρα της τοπικής εθνικής εορτής (όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 4692/2020).

2. Εορταστικές εκδηλώσεις στα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά σχολεία πραγματοποιούνται:

α) στις 27 Οκτωβρίου για την επέτειο της εθνικής εορτής της 28ης Οκτωβρίου, ημέρα κατά την οποία τιμάται και η ελληνική σημαία. Σε περίπτωση που η 28η Οκτωβρίου είναι Κυριακή ή Δευτέρα, οι εκδηλώσεις γίνονται την προηγούμενη Παρασκευή

β) στις 24 Μαρτίου για την επέτειο της εθνικής εορτής της 25ης Μαρτίου. Σε περίπτωση που η 25η Μαρτίου είναι Κυριακή ή Δευτέρα, οι εκδηλώσεις γίνονται την προηγούμενη Παρασκευή

γ) στις 17 Νοεμβρίου για την επέτειο του Πολυτεχνείου, τον αντιδικτατορικό αγώνα και την Εθνική Αντίσταση. Όταν η 17η Νοεμβρίου είναι Σάββατο ή Κυριακή, οι εορταστικές εκδηλώσεις πραγματοποιούνται την προηγούμενη Παρασκευή

δ) στις 30 Ιανουαρίου, εορτή των Τριών Ιεραρχών. Σε περίπτωση που η 30ή Ιανουαρίου είναι Σάββατο ή Κυριακή, οι εορταστικές εκδηλώσεις λαμβάνουν χώρα την προηγούμενη Παρασκευή.

Ειδικά, την ημέρα αυτή τηρείται κατά τα λοιπά το ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων (όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 4610/2019).

3. Επ' ευκαιρία των εορτών του παρόντος άρθρου δύναται να πραγματοποιείται εκκλησιασμός κατά την κρίση του Συλλόγου Διδασκόντων και εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν.

4. Τα μαθήματα δεν πραγματοποιούνται τις ημέρες των εορταστικών εκδηλώσεων. Μετά το τέλος των εορταστικών εκδηλώσεων οι μαθητές αποχωρούν και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να παραμένουν στο σχολείο για να συμμετέχουν σε έκτακτες ή τακτικές συνεδριάσεις του συλλόγου διδασκόντων ή και σε συνεδριάσεις του σχολικού συμβουλίου ή σε επιμορφωτικές/ενημερωτικές συναντήσεις με τους συντονιστές εκπαιδευτικού έργου ή για να διεκπεραιώνουν οποιοδήποτε άλλο διοικητικό έργο τους έχει ανατεθεί (όπως έχει τροποποιηθεί με το Ν. 4559/2018). Διδασκαλία μαθημάτων δεν γίνεται επίσης την ημέρα έναρξης και λήξης του διδακτικού έτους.

5. Η σημαία παραμένει ανηρτημένη στον ιστό του σχολείου, όπως προβλέπεται σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες.

6. Έκτακτες εορταστικές εκδηλώσεις πραγματοποιούνται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ή του οικείου Περιφερειάρχη όταν πρόκειται για εκδήλωση τοπικού ενδιαφέροντος.

Άρθρο 4

Διακοπή μαθημάτων λόγω εκτάκτων αναγκών

1. Τα μαθήματα στα νηπιαγωγεία και στα δημοτικά σχολεία μπορεί να διακοπούν μέχρι δεκαπέντε (15)εργάσιμες ημέρες για αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών ή απρόβλεπτων καταστάσεων και γεγονότων, όπως ακραία καιρικά φαινόμενα, φυσικές καταστροφές, με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ή του οικείου Αντιπεριφερειάρχη αν πρόκειται για σχολικές μονάδες που ανήκουν στην ίδια περιφερειακή ενότητα.

2. Διακοπή μαθημάτων πέραν των δεκαπέντε (15) εργάσιμων ημερών είναι δυνατή μόνο με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και για τις αιτίες της προηγούμενης παραγράφου.

3. Αν τα σχολεία δεν λειτουργήσουν για διάστημα μεγαλύτερο των δεκαπέντε (15) εργάσιμων ημερών, το διδακτικό έτος μπορεί να παραταθεί για αντίστοιχο ή μικρότερο χρονικό διάστημα με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

4. Τα μαθήματα στα νηπιαγωγεία και στα δημοτικά σχολεία μπορεί να διακοπούν μέχρι τρεις (3) συνεχόμενες εργάσιμες ημέρες με απόφαση του οικείου Δημάρχου, εφόσον πρόκειται για σχολικές μονάδες που ανήκουν στον ίδιο δήμο και συντρέχουν συνθήκες που καθιστούν δυσχερή

την πρόσβαση και την παραμονή των μαθητών στο σχολείο.

Άρθρο 5

Σχολική Περιφέρεια

1. Κάθε νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο έχει δική του σχολική περιφέρεια και σε αυτό φοιτούν οι μαθητές που διαμένουν εντός των ορίων της.
2. Σε δήμους ή σε δημοτικές κοινότητες που λειτουργούν περισσότερα από ένα (1) νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία, τα όρια της σχολικής περιφέρειας ορίζονται με απόφαση του οικείου Διευθυντή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
3. Τα όρια της σχολικής περιφέρειας αναρτώνται στην ιστοσελίδα ή και στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου, καθώς και στην ιστοσελίδα της οικείας Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
4. Τα συστεγαζόμενα σχολεία έχουν ενιαία σχολική περιφέρεια.
5. Τα πειραματικά νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία δεν έχουν δική τους σχολική περιφέρεια και οι εγγραφές σε αυτά γίνονται σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις που διέπουν τη λειτουργία τους.
6. Η σχολική περιφέρεια των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ) ορίζεται με απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης, ύστερα από εισήγηση του οικείου Διευθυντή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
7. Η σχολική περιφέρεια των τμημάτων ένταξης στα νηπιαγωγεία και στα δημοτικά σχολεία καθορίζεται με απόφαση του οικείου διευθυντή πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ύστερα από εισήγηση του προϊσταμένου εκπαιδευτικών θεμάτων.

Άρθρο 6:

Εγγραφές σε νηπιαγωγεία

1. Στο νηπιαγωγείο εγγράφονται δύο (2) ηλικίες νηπίων. Η πρώτη ηλικία (νήπια) περιλαμβάνει τα νήπια, τα οποία στις 31 Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής συμπληρώνουν ηλικία πέντε (5) ετών, για τα οποία η φοίτηση είναι υποχρεωτική. Η δεύτερη ηλικία (προνήπια) περιλαμβάνει τα νήπια, τα οποία στις 31 Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής συμπληρώνουν ηλικία τεσσάρων (4) ετών.
2. Ο μέγιστος αριθμός νηπίων - προνηπίων είναι είκοσι πέντε (25) ανά τμήμα. Από διαθέσιμο νηπιαγωγείο και άνω, ο ελάχιστος αριθμός είναι δέκα πέντε (15).
3. Με απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης συγκροτείται σε κάθε Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης τριμελής Επιτροπή που είναι αρμόδια για την διενέργεια των εγγραφών. Η Επιτροπή αποτελείται από τον Προϊστάμενο

Εκπαιδευτικών Θεμάτων, ως Πρόεδρο, και δύο (2) διευθυντές ή προϊσταμένους νηπιαγωγείου, ως μέλη(όπως έχει τροποποιηθεί με το νόμο 4559/2018).

4. Για την εγγραφή των νηπίων και των δύο (2) ηλικιών που φοιτούν για πρώτη φορά στο νηπιαγωγείο εφαρμόζεται η ακόλουθη διαδικασία:

α) Από τις 15 έως τις 30 Μαΐου του προηγούμενου της εγγραφής σχολικού έτους οι γονείς/κηδεμόνες υποβάλλουν σχετικές αιτήσεις – υπεύθυνες δηλώσεις εγγραφής στο νηπιαγωγείο που ανήκουν σύμφωνα με τα όρια της σχολικής περιφέρειας, προσκομίζοντας:

α) έγγραφο από το οποίο αποδεικνύεται η διεύθυνση κατοικίας

β) το Ατομικό Δελτίο Υγείας Μαθητή και

γ) το βιβλιάριο υγείας ή άλλο στοιχείο από το οποίο αποδεικνύεται ότι έγιναν τα προβλεπόμενα εμβόλια. Στην περίπτωση μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες οι γονείς/κηδεμόνες συνυποβάλλουν γνωμάτευση από Κέντρο Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.) ή δημόσιο ιατροπαιδαγωγικό κέντρο ή άλλη αρμόδια δημόσια υπηρεσία, χωρίς αυτή να αποτελεί προϋπόθεση εγγραφής (όπως έχει τροποποιηθεί με το νόμο 4559/2018).

Αιτήσεις εγγραφής δύνανται να υποβάλλουν και γονείς που διαμένουν εκτός σχολικής περιφέρειας, εφόσον στο σχολείο αυτό φοιτούν ήδη αδέλφια του προς εγγραφή μαθητή.

β) Ο Διευθυντής/Προϊστάμενος του νηπιαγωγείου αναζητά το πιστοποιητικό γέννησης για την εγγραφή μέσω του πληροφοριακού συστήματος του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

γ) Μετά το πέρας της καταληκτικής ημερομηνίας των αιτήσεων εγγραφών ο Διευθυντής ή ο Προϊστάμενος του νηπιαγωγείου ελέγχει την ακρίβεια των στοιχείων και συντάσσει δύο (2) καταστάσεις: ονομαστική κατάσταση νηπίων και ονομαστική κατάσταση προνηπίων και τις αποστέλλει εντός προθεσμίας δύο (2) εργάσιμων ημερών στην οικεία Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

δ) Στην περίπτωση κατά την οποία δεν καθίσταται δυνατή η συγκρότηση τμημάτων σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 2, με απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης, κατόπιν αιτιολογημένης εισήγησης του Διευθυντή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης επί σχετικού αιτήματος του Προϊσταμένου σχολικής μονάδας ιδρύεται επιπλέον τμήμα, εφόσον υπάρχει στο σχολείο διαθέσιμη αίθουσα. Αν δεν υπάρχει διαθέσιμη αίθουσα ο Προϊστάμενος της σχολικής μονάδας αποστέλλει πίνακα με τα ονόματα των νηπίων – προνηπίων που διαμένουν στα όρια της σχολικής περιφέρειας του νηπιαγωγείου με τις σχολικές περιφέρειες όμορων νηπιαγωγείων στον Διευθυντή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Ο Διευθυντής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατανέμει τα νήπια - προνήπια από τον πίνακα στα όμορα νηπιαγωγεία, λαμβάνοντας υπόψη την απόσταση των νηπιαγωγείων από τη διεύθυνση κατοικίας των προνηπίων– νηπίων που έχει δηλωθεί. Τα

προνήπια - νήπια που είναι αδέρφια ή είναι αδέρφια μαθητών που φοιτούν στο ίδιο ή σε συστεγαζόμενο νηπιαγωγείο ή σε συστεγαζόμενο δημοτικό σχολείο εξαιρούνται της ανωτέρω διαδικασίας. Ο Διευθυντής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ενημερώνει τους γονείς και κηδεμόνες για τα νηπιαγωγεία εγγραφής. Η ανωτέρω διαδικασία ολοκληρώνεται μέχρι τη 10η Ιουνίου εκάστου έτους (όπως έχει τροποποιηθεί με το νόμο 4692/2020).

4. Η υποβολή των αιτήσεων - υπεύθυνων δηλώσεων εγγραφής μπορεί να γίνεται και με ηλεκτρονικά μέσα. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα σχετικά με τα δικαιολογητικά και κάθε τεχνική ή άλλη λεπτομέρεια για την εφαρμογή του παρόντος.

5. Ως εγγραφή στο Νηπιαγωγείο νοείται η πρώτη καταχώρηση των στοιχείων του νηπίου-προνηπίου στο Βιβλίο Μητρώου και στο πληροφοριακό σύστημα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων από 10 έως 20 Ιουνίου. Η εγγραφή νηπίου στο δεύτερο έτος του νηπιαγωγείου γίνεται αυτεπάγγελα.

6. Εκπρόθεσμες εγγραφές στο νηπιαγωγείο για λόγους ανωτέρας βίας γίνονται δεκτές με απόφαση του οικείου Διευθυντή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Στην περίπτωση αυτή η εγγραφή πραγματοποιείται στο εγγύτερο της κατοικίας του μαθητή νηπιαγωγείο στο οποίο υπάρχει κενή θέση.

7. Επανάληψη φοίτησης στο νηπιαγωγείο για ένα (1) ακόμη έτος μπορεί να γίνει με τη συγκατάθεση των γονέων/κηδεμόνων, όταν βεβαιώνεται με γνωμάτευση Κ.Ε.Σ.Υ. ή δημόσιου ιατροπαιδαγωγικού κέντρου ή σχετική βεβαίωση του συντονιστή εκπαιδευτικού έργου ειδικής αγωγής και ενταξιακής εκπαίδευσης ή του συντονιστή εκπαιδευτικού έργου νηπιαγωγών ότι ο μαθητής παρουσιάζει σοβαρές δυσκολίες για να παρακολουθήσει την Α΄ τάξη του δημοτικού σχολείου (όπως έχει τροποποιηθεί με το ν. 4559/2018).

8. Σε κάθε περίπτωση δεν εγγράφεται ούτε δύναται να επαναφοιτήσει στο νηπιαγωγείο μαθητής που την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής ή επαναφοίτησης έχει συμπληρώσει την ηλικία των επτά (7) ετών.

9. Οι αλλοδαποί μαθητές εγγράφονται στο νηπιαγωγείο αφού προσκομίσουν ληξιαρχική πράξη γέννησης ή ομοειδές πιστοποιητικό, επίσημα μεταφρασμένα, χωρίς να είναι απαραίτητη η πρόσφατη ημερομηνία έκδοσης καθώς και τα λοιπά δικαιολογητικά που αναφέρονται στην παράγραφο 4 του παρόντος άρθρου.

10. Σε περίπτωση κατά την οποία η εγγραφή του ανήλικου αλλοδαπού νηπίου λαμβάνει χώρα με ελλιπή δικαιολογητικά, σύμφωνα με τις παρ. 7 και 8 του άρθρου 21 του ν. 4251/2014 (Α΄ 80), το νηπιαγωγείο συνεργάζεται με τους γονείς/κηδεμόνες του μαθητή για τη συμπλήρωση αυτών. Ειδικότερα, το νηπιαγωγείο:

α) Ενημερώνει τους γονείς/κηδεμόνες σχετικά με τις ελλείψεις στα έγγραφα και παρατείνει την προθεσμία προσκόμισής τους σε κάθε περίπτωση όχι πέραν του τριμήνου
β) Υποδεικνύει τους φορείς, όπως αυτοί ορίζονται από σχετικές εγκυκλίους, στους οποίους μπορεί να απευθυνθεί ο ενδιαφερόμενος για τη συμπλήρωση των δικαιολογητικών και υποστηρίζει κατά το δυνατόν τη σχετική διαδικασία

γ) Ενημερώνει πάραυτα τον οικείο Διευθυντή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για το σύνολο των σχετικών εκκρεμοτήτων, ο οποίος είναι αρμόδιος για την οριστική διευθέτηση του ζητήματος σε συνεργασία με όλους τους αρμόδιους φορείς και αρχές της πολιτείας.

11. Οι αδήλωτοι μαθητές και μαθήτριες εγγράφονται εφόσον κατά την κρίση της Διεύθυνσης του νηπιαγωγείου έχουν τη νόμιμη ηλικία. Στη συνέχεια γίνονται οι απαραίτητες ενέργειες από τους γονείς/κηδεμόνες για να εγγραφούν στα Μητρώα ή Δημοτολόγια του δήμου. Εάν μέχρι το τέλος του διδακτικού έτους δεν έχει ρυθμιστεί η εγγραφή στα Μητρώα ή Δημοτολόγια των μαθητών αυτών, η Διεύθυνση του νηπιαγωγείου υποβάλλει στον οικείο Διευθυντή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έκθεση για τις ενέργειες που έχουν γίνει στην οποία αναφέρεται το αποτέλεσμα αυτών των ενεργειών.

12. Στις περιπτώσεις που οι μαθητές ανήκουν σε οικογένειες μετακινούμενων πληθυσμών και δεν έχουν πιστοποιητικό μόνιμης κατοικίας, οι εγγραφές τους δεν παρακωλύονται και η Διεύθυνση του νηπιαγωγείου συνεργάζεται με τοπικούς φορείς, τοπική αυτοδιοίκηση, ιατροκοινωνικά κέντρα, Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας, νοσοκομεία, ιατρικά κέντρα καθώς και φορείς κοινωνικής στήριξης για την έκδοση του Ατομικού Δελτίου Υγείας του μαθητή.

Στην περίπτωση αυτή, οι γονείς/κηδεμόνες οφείλουν να προσκομίσουν το Ατομικό Δελτίο Υγείας του μαθητή εντός τριμήνου.

13. Στα συστεγαζόμενα νηπιαγωγεία τα δικαιολογητικά συγκεντρώνονται από τους Διευθυντές ή τους Προϊστάμενους των νηπιαγωγείων και η κατανομή των νηπίων γίνεται από τους συλλόγους διδασκόντων των συστεγαζόμενων σχολείων. Η κατανομή γίνεται με τρόπο ώστε στα συστεγαζόμενα νηπιαγωγεία να εγγράφεται ο ίδιος αριθμός νηπίων και προνηπίων σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. Η ίδια διαδικασία ακολουθείται για την κατανομή των μαθητών που προέρχονται από μετεγγραφή ανεξάρτητα από το νηπιαγωγείο του συγκροτήματος στο οποίο απευθύνεται το αποδεικτικό μετεγγραφής ώστε να εξασφαλίζεται η λειτουργία τμημάτων με ίσο αριθμό μαθητών.

14. Η διαδικασία εγγραφής μαθητών στα πειραματικά νηπιαγωγεία ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

15. Εγγραφές μαθητών στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης γίνονται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις που ισχύουν για τις μονάδες αυτές.

Άρθρο 18

Έναρξη Ημερήσιου Προγράμματος Προσέλευση - Αποχώρηση μαθητών Ασφάλεια μαθητών
Α. Νηπιαγωγεία

1. Το καθημερινό ημερήσιο σχολικό πρόγραμμα αρχίζει με την προσέλευση των νηπίων-προνηπίων στο χώρο του σχολείου την ώρα που προβλέπεται στο ΕΩΠ. Οι εκπαιδευτικοί των νηπιαγωγείων παραλαμβάνουν τους μαθητές/τις μαθήτριες στην είσοδο της/των τάξης/τάξεων του νηπιαγωγείου και οι γονείς – συνοδοί αποχωρούν. Κατά τη διάρκεια του χρόνου της προσέλευσης των νηπίων-προνηπίων δεν παρευρίσκεται χωρίς άδεια στο χώρο του σχολείου κανείς εκτός των μαθητών/μαθητριών και των εκπαιδευτικών. Πριν από την έναρξη των μαθημάτων πραγματοποιείται κοινή προσευχή των νηπίων–προνηπίων και του διδακτικού προσωπικού. Η συμμετοχή των μαθητών άλλου δόγματος στην κοινή προσευχή δεν είναι υποχρεωτική. Η ασφαλής προσέλευση και αποχώρηση των μαθητών του νηπιαγωγείου γίνεται με ευθύνη των γονέων/ κηδεμόνων, οι οποίοι έχουν υπογράψει σχετική υπεύθυνη δήλωση όπου αναφέρονται τα πρόσωπα που συνοδεύουν τους μαθητές.

2. Με σκοπό να εξασφαλίζεται η ασφάλεια των νηπίων-προνηπίων και να αποτρέπεται η αναίτια είσοδος και έξοδος αυτών από τον προαύλιο χώρο του σχολείου, καθώς και η είσοδος ατόμων που ουδεμία σχέση έχουν με τη λειτουργία του οι θύρες εισόδου-εξόδου στο χώρο του σχολείου παραμένουν κλειστές κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του με ευθύνη των Διευθυντών ή Προϊσταμένων των νηπιαγωγείων. Κανένα άτομο πλην των εκπαιδευτικών δε μπορεί να παραμένει εντός του σχολικού χώρου κατά τη διάρκεια λειτουργίας της σχολικής μονάδας, συμπεριλαμβανομένων και των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων, ανεξάρτητα αν τους έχει διατεθεί ή όχι ειδικός χώρος για τις συνεδριάσεις τους.

(Αρ. εγγράφου: 79/17, ΦΕΚ: Α109)

Νόμος 4521/2018

Άρθρο 33

Στο άρθρο 33 και στην παράγραφο 3.α) αναφέρεται ότι το πρώτο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 2 του Ν. 1566/1985 (Α' 167) αντικαθίσταται ως εξής: «3. Η φοίτηση είναι υποχρεωτική στο νηπιαγωγείο, στο δημοτικό σχολείο και στο γυμνάσιο εφόσον ο μαθητής δεν έχει υπερβεί το 16ο έτος της ηλικίας του.»

β) Η παρ. 3 του άρθρου 3 του ν. 1566/1985 αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Η φοίτηση στα νηπιαγωγεία είναι διετής και εγγράφονται σε αυτά νήπια, που συμπληρώνουν, την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής, ηλικία τεσσάρων (4) ετών.»

γ) Η παρ. 4 του άρθρου 3 του ν. 1566/1985 αντικαθίσταται ως εξής: «4. Η φοίτηση όσων νηπίων την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής συμπληρώνουν ηλικία πέντε (5) ετών, είναι υποχρεωτική σε όλη τη χώρα. Για τα νήπια που συμπληρώνουν ηλικία τεσσάρων (4) ετών, σύμφωνα με την παράγραφο 3 γίνεται υποχρεωτική σταδιακά, από το σχολικό έτος 2018-2019 και σε κάθε περίπτωση εντός τριετίας, κατά δήμους, οι οποίοι ορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, εφαρμοζομένου σε κάθε περίπτωση του δεύτερου εδαφίου της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 1566/1985.

Η κοινή υπουργική απόφαση του προηγούμενου εδαφίου εκδίδεται ύστερα από εισήγηση των οικείων Περιφερειακών Διευθυντών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η οποία διατυπώνεται μετά από γνώμη τριμερούς Επιτροπής, η οποία συγκροτείται με απόφαση των ιδίων. Η εν λόγω Επιτροπή αποτελείται από τους οικείους Διευθυντές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ως Προέδρους, τους οικείους Δημάρχους και τους Προέδρους των οικείων Συλλόγων Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ως μέλη.»

δ) Η παρ. 5 του άρθρου 3 του ν. 1566/1985 αντικαθίσταται ως εξής:

«5. Στους μαθητές που αποφοιτούν από το Νηπιαγωγείο χορηγείται τίτλος που χρησιμεύει για την εγγραφή στο Δημοτικό, ο τύπος του οποίου καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων.»

(Αρ. εγγράφου: 4521/18, ΦΕΚ: Α38)

Νόμος 4704 /2020

Με το νόμο 4704/20 στα άρθρα 34 και 35 ρυθμίζονται θέματα της προσχολικής αγωγής, τροποποιείται η παράγραφος 4 του άρθρου 3 του νόμου 1566/1985 (Α' 167) όπου καθορίζεται η υποχρεωτικότητα εγγραφής στο νηπιαγωγείο, σε όλη τη χώρα, όσων νηπίων συμπληρώνουν την ηλικία των πέντε ετών.

Άρθρο 34: Ρύθμιση θεμάτων δίχρονης προσχολικής εκπαίδευσης

Η παράγραφος 4 του άρθρου 3 του νόμου 1566/1985 (Α' 167) αντικαθίσταται ως εξής: «4. Η φοίτηση όσων νηπίων την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής συμπληρώνουν ηλικία πέντε (5) ετών, είναι υποχρεωτική σε όλη τη χώρα. Για τα νήπια που συμπληρώνουν ηλικία τεσσάρων (4) ετών, σύμφωνα με την παράγραφο 3 γίνεται υποχρεωτική σταδιακά, από το σχολικό έτος 2018-2019 και σε κάθε περίπτωση εντός τριετίας, κατά δήμους, οι οποίοι ορίζονται με κοινή απόφαση

των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας και Θρησκευμάτων, εφαρμοζομένου σε κάθε περίπτωση του δεύτερου εδαφίου της παρ. 3 του άρθρου 2 του Ν. 1566/1985.

Η κοινή υπουργική απόφαση του προηγούμενου εδαφίου εκδίδεται ύστερα από εισήγηση των οικείων Περιφερειακών Διευθυντών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η οποία διατυπώνεται μετά από γνώμη τριμερούς Επιτροπής, η οποία συγκροτείται με απόφαση των ιδίων. Η εν λόγω Επιτροπή αποτελείται από τους οικείους Διευθυντές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ως Προέδρους, τους οικείους Δημάρχους και τους Προέδρους των οικείων Συλλόγων Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ως μέλη. Όλως εξαιρετικά, αναστέλλεται μέχρι την έναρξη του σχολικού έτους 2021-2022, η έναρξη εφαρμογής της υποχρεωτικής δίχρονης προσχολικής εκπαίδευσης για τους Δήμους Αθηναίων, Ζωγράφου, Καλλιθέας, Νέας Σμύρνης Αττικής και Νεάπολης - Συκίων Θεσσαλονίκης, χωρίς την τήρηση της διαδικασίας της παρούσας παραγράφου.

Άρθρο 35: Συμπληρωματικό πρόγραμμα πρόσβασης σε βρεφονηπιακούς σταθμούς

1. Θεσπίζεται πρόγραμμα οικονομικής στήριξης οικογενειών, για την παροχή θέσεων φροντίδας και φιλοξενίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, βρέφη από 2 μηνών έως 2,5 ετών και νήπια από 2,5 ετών έως την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση, με στόχο την εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής και την ενίσχυση της παιδικής προστασίας.

2. Ωφελούμενοι του προγράμματος είναι:

α) μητέρες

β) άτομα στα οποία έχει παραχωρηθεί με δικαστική απόφαση η επιμέλεια των τέκνων

γ) μονογονεϊκές οικογένειες, που είναι υπάλληλοι του Δημοσίου ή των Ν.Π.Δ.Δ. ή των Ο.Τ.Α.

(Α' και β' βαθμού) ή εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα και δεν δύνανται να είναι δικαιούχοι συγχρηματοδοτούμενων υλοποιούμενων δράσεων εναρμόνισης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

3. Σε περίπτωση θανάτου της μητέρας ή εκ μέρους της υπαίτιας εγκατάλειψης του τέκνου, ωφελούμενος του προγράμματος είναι ο πατέρας του παιδιού, εφόσον αυτός ασκεί την επιμέλειά του ή εάν ο τελευταίος δεν ασκεί την επιμέλεια, ωφελούμενος είναι το πρόσωπο που ασκεί την επιμέλεια του παιδιού.

4. Η δαπάνη χρηματοδότησης του Προγράμματος καλύπτεται από πιστώσεις του προϋπολογισμού του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Κατά το πρώτο έτος εφαρμογής του προγράμματος, χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί σε ένα σχολικό έτος διάρκειας έντεκα (11) μηνών, από 1η Σεπτεμβρίου 2020 έως 31η Ιουλίου 2021, οι αναγκαίες πιστώσεις χρηματοδότησής μεταβιβάζονται στον φορέα της παρ. 4 του παρόντος, εντός του πρώτου τριμήνου εφαρμογής του.

5. Φορέας υλοποίησης, εκτέλεσης και διαχείρισης του προγράμματος της παρ. 1 είναι η Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης Α.Ε. (Ε.Ε.Τ.Α.Α.Α.Ε.), στην οποία μεταβιβάζονται οι αναγκαίες πιστώσεις από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Η διαδικασία μεταβίβασης των πιστώσεων, ο χρόνος μεταβίβασης των πιστώσεων, οι επί μέρους ασκούμενες αρμοδιότητες μεταξύ των αρμοδίων υπηρεσιών υλοποίησης του προγράμματος και της Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε. ,καθώς και οι διαδικασίες υλοποίησης και διαχείρισης του Προγράμματος, καθορίζονται με προγραμματική σύμβαση που υπογράφεται μεταξύ των Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και Εσωτερικών και της Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε.

6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και Εσωτερικών καθορίζονται: α) τα εισοδηματικά όρια για την ένταξη στο Πρόγραμμα και κάθε άλλη προϋπόθεση που πρέπει να πληρούν οι δικαιούχοι, β) το ποσό της ενίσχυσης, γ) τα κριτήρια, δ) τα απαραίτητα δικαιολογητικά, ε) η διαδικασία επιλογής των ωφελούμενων και των δομών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, στ) οι διαδικασίες υλοποίησης, χρηματοδότησης, διαχείρισης, ελέγχου και επιβολής κυρώσεων και εν γένει παρακολούθησης του ως άνω προγράμματος, καθώς και κάθε άλλο ειδικότερο ή λεπτομερειακό θέμα για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου.

(Αριθμός εγγράφου: 4704/20, ΦΕΚ: Α133)

Νόμος 4692/2020

Άρθρο 1

Εργαστήρια Δεξιοτήτων

1. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, η οποία εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, εισάγεται πιλοτικά στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση δράση με τίτλο «Εργαστήρια Δεξιοτήτων», η οποία συνίσταται στη δοκιμαστική προσθήκη νέων θεματικών κύκλων στο Νηπιαγωγείο και στο υποχρεωτικό ωρολόγιο πρόγραμμα με σκοπό την ενίσχυση της καλλιέργειας ήπιων δεξιοτήτων, δεξιοτήτων ζωής και δεξιοτήτων τεχνολογίας και επιστήμης στους μαθητές.

Άρθρο 2

Δραστηριότητες στην αγγλική γλώσσα στο Νηπιαγωγείο

Στην παρ. 9 του άρθρου 3 του ν. [1566/1985](#) (Α'167) προστίθεται περ. γ' ως εξής:

«γ) Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, η οποία εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, εισάγεται πιλοτικά στο υποχρεωτικό πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου της δημόσιας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δράση για τη δημιουργική ενασχόληση των μαθητών με την αγγλική γλώσσα μέσω της οργάνωσης και

υλοποίησης δραστηριοτήτων, κατά τη διάρκεια των οποίων οι μαθητές αλληλοεπιδρούν με έναν εκπαιδευτικό κλάδου ΠΕ06 Αγγλικής Φιλολογίας παρουσία του Νηπιαγωγού. Με όμοια απόφαση, η οποία εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, ορίζονται η χρονική διάρκεια εφαρμογής της πιλοτικής δράσης, η διάρκεια ενασχόλησης των μαθητών με την αγγλική γλώσσα, ο αριθμός και η γεωγραφική κατανομή των σχολικών μονάδων στις οποίες εισάγεται πιλοτικά η ενασχόληση αυτή και ρυθμίζεται κάθε θέμα σχετικό με την εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων της οργάνωσης και υλοποίησης σχετικών επιμορφωτικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων. Με την ολοκλήρωση της πιλοτικής δράσης, το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής συντάσσει έκθεση αποτελεσμάτων και γνωμοδοτεί προς τον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων αναφορικά με την εισαγωγή ή μη της δημιουργικής ενασχόλησης των μαθητών του Νηπιαγωγείου με την αγγλική γλώσσα σε όλα τα Νηπιαγωγεία ή άλλως τη διενέργεια ή μη νέας πιλοτικής δράσης.».

(Αριθμός εγγράφου: 4692/20, ΦΕΚ: Α111)

Νόμος 4777/2021

Άρθρο 44

Εγγραφές σε νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία - Τροποποίηση των άρθρων 6, 7 και 8 του π.δ. 79/2017 (/laws/law/3971/n-4777-2021#!/?article=43754)

1. Η περ. α' και το τελευταίο εδάφιο της περ. δ' της παρ. 4 του άρθρου 6 του π.δ. 79/2017 (Α' 109, διόρθ. σφάλμ. Α' 112) τροποποιούνται ως προς τις προθεσμίες και η παρ. 4 του άρθρου 6 διαμορφώνεται ως εξής:

«4. Για την εγγραφή των νηπίων και των δύο (2) ηλικιών που φοιτούν για πρώτη φορά στο νηπιαγωγείο εφαρμόζεται η ακόλουθη διαδικασία:

α) Από την 1η έως την 20ή Μαρτίου του προηγούμενου της εγγραφής σχολικού έτους οι γονείς και κηδεμόνες υποβάλλουν αιτήσεις-υπεύθυνες δηλώσεις εγγραφής στο νηπιαγωγείο που ανήκουν, σύμφωνα με τα όρια της σχολικής περιφέρειας, προσκομίζοντας:

αα) έγγραφο από το οποίο αποδεικνύεται η διεύθυνση κατοικίας του νηπίου -προνηπίου,

ββ) το ατομικό δελτίο υγείας μαθητή και

γγ) το βιβλιάριο υγείας ή άλλο στοιχείο από το οποίο αποδεικνύεται ότι έγιναν τα εμβόλια που προβλέπονται και είναι ενταγμένα στο Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμών.

Στην περίπτωση μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες οι γονείς και κηδεμόνες συνυποβάλλουν γνωμάτευση από Κέντρο Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης

(Κ.Ε.Σ.Υ.) ή δημόσιο ιατροπαιδαγωγικό κέντρο ή άλλη αρμόδια δημόσια υπηρεσία, χωρίς αυτή να αποτελεί προϋπόθεση εγγραφής.

Αιτήσεις εγγραφής δύνανται να υποβάλλουν και γονείς ή κηδεμόνες που διαμένουν εκτός σχολικής περιφέρειας, εφόσον στο σχολείο αυτό φοιτούν ήδη αδέρφια του προς εγγραφή μαθητή. Ο διευθυντής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ενημερώνει τους γονείς και κηδεμόνες για τα νηπιαγωγεία εγγραφής. Η ανωτέρω διαδικασία ολοκληρώνεται μέχρι τη 10η Απριλίου εκάστου έτους».

2. Η περ. α' και το τελευταίο εδάφιο της περ. δ' της παρ. 4 του άρθρου 7 του π.δ. 79/2017 τροποποιούνται ως προς τις προθεσμίες και η παρ. 4 του άρθρου 7 διαμορφώνεται ως εξής:

«4. Για την εγγραφή των μαθητών που φοιτούν για πρώτη φορά στην Α' τάξη του δημοτικού σχολείου εφαρμόζεται η ακόλουθη διαδικασία: α) Από την 1η έως την 20ή Μαρτίου του προηγούμενου της εγγραφής σχολικού έτους οι γονείς και κηδεμόνες υποβάλλουν σχετικές αιτήσεις-υπεύθυνες δηλώσεις εγγραφής στο δημοτικό σχολείο που ανήκουν σύμφωνα με τα όρια της σχολικής περιφέρειας, προσκομίζοντας:

αα) βεβαίωση φοίτησης από το νηπιαγωγείο,

ββ) αποδεικτικό στοιχείο από το οποίο προκύπτει η διεύθυνση κατοικίας του μαθητή,

γγ) το ατομικό δελτίο υγείας μαθητή και

δδ) το βιβλιάριο υγείας ή άλλο στοιχείο

από το οποίο αποδεικνύεται ότι έχουν γίνει τα εμβόλια που προβλέπονται και είναι ενταγμένα στο Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμών. Στην περίπτωση μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, οι γονείς και κηδεμόνες συνυποβάλλουν γνωμάτευση από Κ.Ε.Σ.Υ. ή δημόσιο ιατροπαιδαγωγικό κέντρο ή άλλη αρμόδια δημόσια υπηρεσία, χωρίς αυτή να αποτελεί προϋπόθεση εγγραφής. Αιτήσεις εγγραφής δύνανται να υποβάλλουν και γονείς ή κηδεμόνες που διαμένουν εκτός σχολικής περιφέρειας, εφόσον στο σχολείο φοιτούν ήδη αδέρφια του προς εγγραφή μαθητή. Ο διευθυντής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ενημερώνει τους γονείς και κηδεμόνες για τα σχολεία εγγραφής. Η ανωτέρω διαδικασία ολοκληρώνεται μέχρι τη 10η Απριλίου εκάστου έτους».

3. Το πρώτο και το δεύτερο εδάφιο της παρ. 5 του άρθρου 8 του π.δ. 79/2017 τροποποιούνται ως προς τις προθεσμίες και η παρ. 5 διαμορφώνεται ως εξής: «5. Όταν η αίτηση μετεγγραφής υποβάλλεται μετά τη 10η Απριλίου, ο μαθητής γίνεται δεκτός στο σχολείο μετεγγραφής μόνο με το υπηρεσιακό σημείωμα, ενώ ο τίτλος προόδου, στην περίπτωση των δημοτικών σχολείων, και το πιστοποιητικό φοίτησης, στην περίπτωση των νηπιαγωγείων, εκδίδεται την προβλεπόμενη

ημερομηνία από τον διευθυντή ή τον προϊστάμενο του σχολείου προέλευσης. Στο υπηρεσιακό σημείωμα αναγράφεται ότι ο τίτλος προόδου ή το πιστοποιητικό φοίτησης εκδίδεται από το σχολείο προέλευσης, επειδή η αίτηση υποβλήθηκε μετά τη 10η Απριλίου και ότι το αποδεικτικό μετεγγραφής, που αφορά στη φοίτηση του μαθητή κατά το επόμενο διδακτικό έτος, εκδίδεται μετά την ημερομηνία χορήγησης των τίτλων προόδου ή των πιστοποιητικών φοίτησης. Στις καταστάσεις που συμπληρώνονται στο τέλος του έτους, οι παραπάνω μαθητές υπολογίζονται σε αυτές του σχολείου προέλευσης».

4. Η παρ. 6 του άρθρου 8 του Π.Δ. 79/2017 τροποποιείται ως προς την προθεσμία και διαμορφώνεται ως εξής:«6. Αιτήσεις μετεγγραφής γίνονται δεκτές μέχρι την 30ή Απριλίου.

(Αριθμός εγγράφου: 4777/21, ΦΕΚ Α25)

Υπουργική Απόφαση 80378/2021

Εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου.

Με το συγκεκριμένο νόμο εισάγεται, από το σχολικό έτος 2021-2022, στο πρωινό υποχρεωτικό πρόγραμμα των Νηπιαγωγείων της χώρας η Αγγλική γλώσσα μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες, βιωματικού χαρακτήρα. Η εισαγωγή της Αγγλικής γίνεται με τη διάθεση εκπαιδευτικών ΠΕ06 για δύο διδακτικές ώρες την εβδομάδα, σε κάθε τμήμα του πρωινού υποχρεωτικού προγράμματος των Νηπιαγωγείων, σε πλαίσιο συνεργασίας με τον/την νηπιαγωγό του τμήματος εντός του πρωινού ωραρίου. Οι Δραστηριότητες στην αγγλική γλώσσα υλοποιούνται υποχρεωτικά σε δύο (2) διδακτικές ώρες εβδομαδιαίως, κατανομημένες δύο (2) φορές την εβδομάδα, κατά τη διάρκεια των οποίων οι μαθητές/τριες αλληλοεπιδρούν με έναν/μία εκπαιδευτικό κλάδου ΠΕ06 Αγγλικής Φιλολογίας παρουσία του/της Νηπιαγωγού.

Σκοπός της ενσωμάτωσης της Αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο είναι ο εμπλουτισμός του προγράμματος του Νηπιαγωγείου - μεθοδολογικά και θεματικά - σε σχέση με τη γλωσσική και ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων για την ενίσχυση της πολυγλωσσικής επίγνωσης, της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και τη διαμόρφωση της ταυτότητας του ενεργού πολίτη στη σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία.

(Αριθμός εγγράφου: Φ.80378/ΓΔ4/21, ΦΕΚ Β3311)

Υπουργική Απόφαση 94185/ 2021.

Εργαστήρια Δεξιοτήτων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Με την ανωτέρω απόφαση της γενικής γραμματείας πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ειδικής αγωγής του τμήματος Α' σπουδών και οργάνωσης εισάγονται τα εργαστήρια δεξιοτήτων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση τα οποία υλοποιούνται στην πρωινή λειτουργία των διδακτικών ωρών όπου η/ο Νηπιαγωγός έχει την ευελιξία να προσαρμόζει το χρόνο των οργανωμένων και ελεύθερων δραστηριοτήτων σύμφωνα με το συγκεκριμένο πλαίσιο της τάξης.

(Αριθμός εγγράφου 94185/2021, ΦΕΚ 3791Β/)

Υπουργική Απόφαση 160476//2021

Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση.

Ως σχολικός θεσμός αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά έχει τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τις αρχές και το πλαίσιο λειτουργίας του, τα οποία διαμορφώνουν τη φυσιογνωμία του. Το Πρόγραμμα Σπουδών διαμορφώνει το κοινό πλαίσιο για την οργάνωση της μάθησης στο νηπιαγωγείο στη βάση των ακόλουθων αρχών όπου παρατίθενται οι βασικότερες:

- Το νηπιαγωγείο θέτει τα θεμέλια για την ανάπτυξη των ικανοτήτων.
- Η έμφαση στην καλή γνώση των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών των παιδιών προσχολικής ηλικίας, στο πλαίσιο της ολόπλευρης ανάπτυξής τους, στοχεύει στη διαμόρφωση πλούσιων μαθησιακών περιβαλλόντων που σέβονται τον ρυθμό και τον τρόπο που μαθαίνει κάθε παιδί.
- Το παιδί βρίσκεται στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας και έχει ενεργό συμμετοχή στη διαμόρφωσή της χωρίς διακρίσεις, ενσωματώνοντας τις αρχές της ενταξιακής εκπαίδευσης.
- Το παιδί μαθαίνει και αναπτύσσεται
- Η επίδραση του πολιτισμού στην ανάπτυξη και τη μάθηση στο νηπιαγωγείο γίνεται αντιληπτή στο πλαίσιο της καθημερινής εμπειρίας και των νοημάτων που προσδίδουν σε αυτήν τα παιδιά, οι οικογένειες και οι νηπιαγωγοί καθώς αλληλεπιδρούν και τη συνδιαμορφώνουν.
- Η προσέγγιση της μάθησης γίνεται με ολιστικό τρόπο.
- Η φυσική περιέργεια των παιδιών να ανακαλύψουν και να κατανοήσουν τον κόσμο γύρω τους και το παιχνίδι αποτελούν τη βάση για την οργάνωση μαθησιακών καταστάσεων στο πλαίσιο διερευνήσεων που προάγουν την ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων.

- Ο συντονισμός των προσπαθειών και η συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων στην εκπαίδευση του παιδιού αποτελούν σημαντική προτεραιότητα του νηπιαγωγείου.

Σκοπός του νηπιαγωγείου είναι η ολόπλευρη (σωματική, κοινωνική, συναισθηματική και γνωστική) ανάπτυξη του παιδιού, η ευημερία του και η διαμόρφωση της ταυτότητας του δημοκρατικού πολίτη.

Το περιεχόμενο της μάθησης στο νηπιαγωγείο οργανώνεται σε τέσσερα (4) Θεματικά Πεδία στη βάση της ολιστικής προσέγγισης της μάθησης, με στόχο την ανάδειξη των διεπιστημονικών συνδέσεων και την ενίσχυση της διαθεματικής ενιαιοποίησης. Συγκεκριμένα: α) Οι γνώσεις περιγράφουν το «τι» της μάθησης. β) Οι δεξιότητες περιγράφουν το «πώς» της μάθησης. γ) Οι στάσεις περιγράφουν το «γιατί».

Στο μοντέλο που υιοθετείται στο Πρόγραμμα Σπουδών προτείνεται μια εργαλειοθήκη τεσσάρων (4) υποδοχών, σε καθεμία από τις οποίες εμπεριέχονται τρεις (3) κατηγορίες βασικών ικανοτήτων. Οι κατηγορίες ικανοτήτων οι οποίες περιλαμβάνονται στις επιμέρους υποδοχές δεν είναι αμοιβαία αποκλειόμενες, αλλά αλληλοσυνδέονται, έτσι, ώστε να μπορούν να εφαρμοστούν σε πολλούς και διαφορετικούς συνδυασμούς, εξυπηρετώντας τη μαθησιακή διαδικασία:

α) εργαλεία σκέψης: 1. κριτική σκέψη, 2. δημιουργικότητα, 3. επίλυση προβλήματος και στοχαστική λήψη αποφάσεων

β) εργαλεία επιστήμης και τεχνολογίας: 1. καινοτομία, 2. υπολογιστική σκέψη, 3. σχεδιαστική και κατασκευαστική ικανότητα

γ) εργαλεία ζωής: 1. προσωπική ενδυνάμωση και κοινωνική ευθύνη, 2. ιδιότητα του πολίτη, 3. ευελιξία, προσαρμοστικότητα και ανθεκτικότητα

δ) εργαλεία μάθησης: 1. επικοινωνία, 2. συνεργασία, 3. μαθαίνω πώς να μαθαίνω - μεταγνώση.

Α' Θεματικό Πεδίο: Παιδί και Επικοινωνία

Προετοιμάζει τα παιδιά να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας και να αποκωδικοποιήσουν τον κόσμο γύρω τους, η επικοινωνία έχει σημαντική θέση στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου. Υιοθετείται η προσέγγιση των πολυγραμματισμών, η οποία δίνει έμφαση σε πολυτροπικά κείμενα και στην ενσωμάτωση διαφόρων σημειωτικών συστημάτων για την παραγωγή νοήματος και την αποτελεσματική επικοινωνία στο πλαίσιο καθημερινών καταστάσεων και αυθεντικών εμπειριών. Στο πλαίσιο των πολυγραμματισμών, ο κριτικός γραμματισμός κατέχει ιδιαίτερη θέση αντιμετωπίζοντας το κάθε κείμενο ως πολιτισμικό προϊόν που εμπεριέχει ιδεολογικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, τα οποία είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη, ώστε να γίνονται εις βάθος κατανοητά τα μηνύματα που μεταφέρονται και

να συζητιούνται υπό το πρίσμα πολιτισμικών, κοινωνικών και άλλων παραμέτρων.

Οι δύο Θεματικές Ενότητες που συνιστούν το συγκεκριμένο Θεματικό Πεδίο, η Γλώσσα και οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), έχουν ρόλο-κλειδί στο Πρόγραμμα Σπουδών και αποτελούν τη βάση για όλα τα Θεματικά Πεδία. Οι βασικές ικανότητες που επιδιώκεται και αναμένεται να αναπτυχθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Θεματικού Πεδίου και προσδιορίζουν τα περιεχόμενά του αναφέρονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα:

Γνώσεις Δεξιότητες Στάσεις

- μέσα και τρόποι μετάδοσης νοήματος-πληροφορίας,
- πολλαπλές όψεις των προθέσεων πίσω από τα νοήματα-πληροφορίες,
- σκέψεις και συναισθήματα που δημιουργούν τα κείμενα στους αποδέκτες,
- το πλαίσιο και η συνθήκη επικοινωνίας διαμορφώνουν το είδος και τη μορφή του κειμένου που θα παραχθεί.- εστιασμένη αναζήτηση ανάλογα με το είδος της πληροφορίας,
- επιλογή, ανάλυση και σύνθεση πληροφοριών για την κατανόηση και την παραγωγή νοήματος,
- χρήση κατάλληλων εργαλείων και μέσων για δημιουργική έκφραση και αποτελεσματική επικοινωνία νοημάτων,
- προσαρμογή της επικοινωνίας ανάλογα με το πλαίσιο και τις συνθήκες που τη διαμορφώνουν.- κριτική αντιμετώπιση της πληροφορίας,
- διάθεση εξοικείωσης με διάφορα επικοινωνιακά εργαλεία και εκφραστικά μέσα για την ενίσχυση της ικανότητας κατανόησης και αποτελεσματικής μετάδοσης των νοημάτων,
- ωφέλιμη και βέλτιστη χρήση των εργαλείων και των μέσων παραγωγής και επικοινωνίας νοήματος,
- σημασία των πολιτισμικών αξιών στα κείμενα σε σχέση με τον σκοπό της επικοινωνίας.

Β' Θεματικό Πεδίο: Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία

Το Θεματικό Πεδίο Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία δημιουργεί τις προϋποθέσεις, ώστε τα παιδιά να αντιληφθούν τις συνδέσεις ανάμεσα τον εαυτό τους και στους άλλους, τα διάφορα επίπεδα της κοινωνικής οργάνωσης και το πλαίσιο της καθημερινής εμπειρίας. Εστιάζει στη συναισθηματική ενδυνάμωση των παιδιών, προωθώντας και υποστηρίζοντας πρακτικές συναισθηματικού εγγραμματισμού, ώστε τα παιδιά να αναγνωρίζουν και να διαχειρίζονται τα δικά τους συναισθήματα, να κατανοούν τη συναισθηματική κατάσταση των άλλων και να συζητούν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην καθημερινή τους εμπειρία, αλλά και σε σχέση με κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα που τα απασχολούν.

Οι δύο Θεματικές Ενότητες, Προσωπική και Κοινωνικοσυναισθηματική Ανάπτυξη και

Κοινωνικές Επιστήμες, αλληλοσυμπληρώνονται, προκειμένου να διαμορφώσουν τις κατάλληλες μαθησιακές εμπειρίες που προωθούν την ανάπτυξη σε ενδοατομικό, διαπροσωπικό και κοινωνικό επίπεδο. Η Θεματική Ενότητα Προσωπική και Κοινωνικοσυναισθηματική Ανάπτυξη εστιάζει στην καλλιέργεια ισχυρής αυτοαντίληψης, που επιτρέπει στα παιδιά να κατανοήσουν τον εαυτό τους και τις δυνατότητές τους και να αναπτύξουν μια θετική αυτοεικόνα και εσωτερικά κίνητρα για να μαθαίνουν και να βελτιώνονται συνεχώς. Οι βασικές ικανότητες που επιδιώκεται και αναμένεται να αναπτυχθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Θεματικού Πεδίου αναφέρονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα:

Γνώσεις, Δεξιότητες, Στάσεις

- προσωπικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά και συμβάσεις,
- ατομικές επιλογές και αντίκτυπος στο περιβάλλον, κοινωνικό και φυσικό,
- συναισθηματικός κόσμος και συμπεριφορά,
- κοινωνική οργάνωση και διαδικασίες λήψης αποφάσεων.- διερεύνηση και καταγραφή παραγόντων που διαμορφώνουν την ατομική και κοινωνική εμπειρία,
- επιλογή κατάλληλων τρόπων επικοινωνίας και προσαρμογή της συμπεριφοράς,
- συγκριτική διερεύνηση κοινωνικών καταστάσεων και περιβαλλοντικών φαινομένων που συνδέονται με την ανθρώπινη δραστηριότητα,
- διατύπωση προτάσεων για την επίλυση ζητημάτων που αφορούν το άτομο και την ομάδα,
- λήψη αποφάσεων και υπεύθυνη συμπεριφορά.- κατανόηση του εαυτού και σημασία θετικής αλληλεπίδρασης με τους άλλους,
- αντιμετώπιση της διαφορετικότητας ως πλεονέκτημα για την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη,
- ανάπτυξη πανανθρώπινων αξιών, όπως ελευθερία, ειρήνη, υπευθυνότητα, σεβασμός, αλληλεγγύη,
- εκτίμηση της σημασίας της ιστορικής εξέλιξης ως βάση για τη μελλοντική πορεία σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο,
- υπεύθυνη στάση απέναντι στα προβλήματα και εφαρμογή δημοκρατικών διαδικασιών στις αποφάσεις,
- κριτική στάση και ενεργός δράση για την αειφόρο ανάπτυξη.

Η αποδοχή της διαφορετικότητας, η διαμόρφωση στάσεων που βασίζονται σε πανανθρώπινες αξίες παράλληλα με την ενίσχυση των προσωπικών ικανοτήτων που αφορούν την ενδυνάμωση των παιδιών, τη συναισθηματική τους επίγνωση και τη διαχείριση των διαπροσωπικών τους σχέσεων και των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, συντελούν στη διαμόρφωση ενταξιακής κουλτούρας. Οι μαθησιακές εμπειρίες που προωθούνται στο συγκεκριμένο Θεματικό Πεδίο

διαμορφώνουν το κατεξοχήν ανθρωποκεντρικό και ενταξιακό πλαίσιο ατομικής, συλλογικής έκφρασης και θετικής κοινωνικής αλληλεπίδρασης, το οποίο χαρακτηρίζει το Πρόγραμμα Σπουδών και αξιολογείται σε όλες τις Θεματικές Ενότητες.

Γ' Θεματικό Πεδίο: Παιδί και Θετικές Επιστήμες

Το Θεματικό Πεδίο Παιδί και Θετικές Επιστήμες εστιάζει στις κοινές διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα δυναμικά, αλληλεπιδραστικά και συμπληρωματικά, όταν τα παιδιά οικοδομούν τις έννοιες στα Μαθηματικά, στις Φυσικές Επιστήμες και την Τεχνολογία Κατασκευών. Στο πλαίσιο της διερευνητικής μάθησης οδηγούνται σταδιακά στη συστηματοποίηση της σκέψης, καθώς επεξεργάζονται έννοιες και μεθόδους των επιστημών μέσα από καθημερινές καταστάσεις και προβλήματα που καλούνται να επιλύσουν.

Οι βασικές ικανότητες που επιδιώκεται και αναμένεται να αναπτυχθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Θεματικού Πεδίου αναφέρονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα:

Γνώσεις, Δεξιότητες, Στάσεις

- έννοιες του χώρου και του χρόνου ως σύστημα,
- έννοιες των αριθμών,
- μετρήσεις,
- φυσικά φαινόμενα,
- ζωντανοί οργανισμοί,
- χαρακτηριστικά και ιδιότητες υλικών σωμάτων,
- Γη, πλανήτες και διάστημα,
- σύγχρονα και παραδοσιακά εργαλεία,
- τεχνολογικά επιτεύγματα, ανακαλύψεις και επιστήμονες.- επιλογή και χρήση κατάλληλου εξειδικευμένου λεξιλογίου,
- παρατήρηση φαινομένων φυσικού και τεχνητού κόσμου,
- συλλογή, ανάλυση, ερμηνεία και παρουσίαση δεδομένων με πολλαπλές μορφές,
- διατύπωση και έλεγχος υποθέσεων,
- δημιουργία συνδέσεων ποσοτικής, ποιοτικής και αιτιώδους σχέσης,
- επιλογή βέλτιστης λύσης και διατύπωση συμπερασμάτων,
- ταξινόμηση και χειρισμός απλών εργαλείων,
- επίλυση κατασκευαστικών προβλημάτων.- συνειδητοποίηση της θετικής συμβολής των επιστημών στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων,
- αξιοποίηση της επιστημονικής γνώσης για την κατανόηση του φυσικού, τεχνολογικού και

κοινωνικού κόσμου,

- εκτίμηση της συνεισφοράς των πολιτισμών στην εξέλιξη των επιστημών,
- θετική στάση και υπεύθυνη δράση απέναντι στο περιβάλλον,
- προβληματισμός σε σχέση με αρνητικές συνέπειες ή αρνητική/κακή χρήση της επιστήμης και των επιτευγμάτων της.

Δ' Θεματικό Πεδίο: Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση

Στο πλαίσιο του Θεματικού Πεδίου Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση, το ανθρώπινο σώμα και η κίνηση εμπλέκονται σε ποικίλες ψυχοκινητικές και καλλιτεχνικές εμπειρίες που παρέχουν στα παιδιά τα εργαλεία και τα μέσα να επεξεργαστούν τον κόσμο και να εκφράσουν τις ιδέες και τα συναισθήματά τους, επενεργώντας στο περιβάλλον με εναλλακτικούς, ευφάνταστους και δημιουργικούς τρόπους.

Η διαδικασία αυτή θέτει τα θεμέλια για την ανάπτυξη του σωματικού και αισθητικού γραμματισμού, καθώς τα παιδιά επιδεικνύουν ευαισθησία και αναπτύσσουν ικανότητα ερμηνείας απέναντι σε κάθε μορφή κινητικής και καλλιτεχνικής εμπειρίας. Στόχος είναι η προαγωγή της γνωστικής, εκφραστικής, συναισθηματικής, στοχαστικής και επικοινωνιακής αλληλεπίδρασης με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, αποδίδοντας προσωπικό νόημα και αξία στο βίωμα και στην αισθητική εμπειρία που προκαλείται μέσα από κατάλληλες κινητικές και καλλιτεχνικές μαθησιακές καταστάσεις.

Οι βασικές ικανότητες που επιδιώκεται και αναμένεται να αναπτυχθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Θεματικού Πεδίου και προσδιορίζουν τα περιεχόμενά του αναφέρονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα:

Γνώσεις, Δεξιότητες, Στάσεις

- υλικά και μέσα κίνησης και καλλιτεχνικής δημιουργίας,
- στοιχεία αρμονίας, αναλογίας, σύνθεσης, εκτέλεσης, ισορροπίας και ρυθμού,
- τεχνικές έκφρασης και δημιουργικής αναπαράστασης του άμεσου και έμμεσου περιβάλλοντος,
- μορφές σωματικής, εικαστικής, θεατρικής και μουσικής δράσης σε σχέση με το ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο.- πειραματισμός με πρωτότυπα υλικά, φόρμες, εργαλεία και τεχνοτροπίες,
- εξαγωγή συμπερασμάτων που αφορούν τους σκοπούς και τις λειτουργίες της τέχνης και του αθλητισμού,
- επεξεργασία και κατανόηση τοπικών και οικουμενικών ζητημάτων μέσω της κίνησης και των αισθήσεων,

- καλλιτεχνική δημιουργία, σωματική ενέργεια και δράση για την επίτευξη κοινωνικών αλλαγών.-
- η κινητική και αισθητική εμπειρία ως μαθησιακή ευκαιρία προς έναν ιδιαίτερο τρόπο σκέψης και στάση ζωής,
- ευαισθησία και απόκριση απέναντι στη φυσική και πνευματική ευεξία,
- ομαδικότητα και συνεργασία για την οργάνωση αθλητικών και καλλιτεχνικών δράσεων και εκδηλώσεων,
- εκτίμηση της φυσικής και πολιτιστικής δράσης σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Η αξιοποίηση της κινητικής και αισθητικής εμπειρίας στο νηπιαγωγείο ικανοποιεί τους στόχους της ενταξιακής προσέγγισης, προσφέροντας ποικίλες δημιουργικές και εξατομικευμένες ευκαιρίες εμπλοκής που βοηθούν όλα τα παιδιά να διατηρήσουν το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Διαδικασίες μάθησης στο νηπιαγωγείο

Διερευνητική μάθηση

Η διερευνητική μάθηση αναφέρεται στη μελέτη ή και επίλυση θεμάτων, ερωτημάτων ή προβλημάτων που αναδύονται από το πλαίσιο του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος και εμπίπτουν στα ενδιαφέροντα των παιδιών, συνιστώντας γνωστική πρόκληση για αυτά. Η διαθεματική προσέγγιση που βρίσκεται στη βάση της διερευνητικής μάθησης αποτελεί το πλαίσιο επιλογής που καταργεί τον κατακερματισμό της γνώσης και την αντιμετωπίζει ως ολότητα

Η διερευνητική μάθηση δύναται να λάβει διαφορετικές μορφές, ανάλογα με τον βαθμό υποστήριξης που παρέχεται από τη/τον νηπιαγωγό ως προς την καθοδήγηση των παιδιών στον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας διερεύνησης. Τα παιδιά χρειάζεται να μεταβαίνουν σταδιακά από τις πιο δομημένες από τη/τον νηπιαγωγό στις πιο ανοιχτού τύπου διερευνήσεις. Ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται, στο πλαίσιο των διερευνήσεων που πραγματοποιούν τα παιδιά, η αξιοποίηση του λάθους ως παιδαγωγικό εργαλείο, αναπτύσσοντας θετική στάση και εσωτερικά κίνητρα για τη μάθηση.

Παιγνιώδης μάθηση

Τα παιδιά αναπτύσσουν εσωτερικά κίνητρα για τη μάθηση και εμπλέκονται ενεργά στις δραστηριότητες, όταν αυτές εμπεριέχουν παιγνιώδη χαρακτηριστικά ή έχουν παιγνιώδη διάθεση. Οι νηπιαγωγοί οργανώνουν κατάλληλες μαθησιακές καταστάσεις λαμβάνοντας υπόψη 6 βασικά

χαρακτηριστικά του παιχνιδιού, που προσδίδουν στη μαθησιακή διαδικασία παιγνιώδη διάθεση:

- α) εστίαση στη διαδικασία και όχι στο αποτέλεσμα,
- β) εσωτερικά κίνητρα, όπου η χαρά και η απόλαυση του παιχνιδιού είναι οι κύριοι παράγοντες συμμετοχής του παιδιού σε μια μαθησιακή συνθήκη,
- γ) μεταφορικές ιδιότητες, όπου η πραγματική σημασία και λειτουργία των πραγμάτων μπορεί να αλλοιωθεί,
- δ) κίνηση, η οποία ενυπάρχει πολλές φορές σε μια δραστηριότητα με παιγνιώδη διάθεση και παρέχει στα παιδιά το κίνητρο για την πραγματοποίηση εναλλακτικών τρόπων δράσης,
- ε) κανόνες που λαμβάνουν υπόψη τις γνώσεις, το πολιτισμικό υπόβαθρο και την εμπειρία των παιδιών, και είναι ευέλικτοι, ώστε να μπορούν να τους διαπραγματευτούν τα ίδια τα παιδιά, και
- στ) δυνατότητες για εξερεύνηση και πειραματισμό, διεγείροντας υψηλά επίπεδα πνευματικής δραστηριότητας.

Τέτοιες μαθησιακές καταστάσεις στηρίζονται σε ένα σενάριο που διαμορφώνει την κατάλληλη επικοινωνιακή συνθήκη, ώστε το αντικείμενο της μάθησης να αποκτά λειτουργικό χαρακτήρα, σημασία και νόημα για τα παιδιά. Παράλληλα, δίνουν έμφαση στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των παιδιών, υποστηρίζοντας τον κοινωνικό και συνεργατικό χαρακτήρα της μάθησης.

Συνεργατική μάθηση

Η συνεργατική μάθηση αναφέρεται σε μια διαδικασία κατά την οποία οι μαθητές και οι μαθήτριες αλληλεπιδρούν σε ομάδες, επιδεικνύοντας υπευθυνότητα απέναντι στη δική τους μάθηση αλλά και των μελών της ομάδας. Βασικά στοιχεία για την οργάνωση και την αποτελεσματικότητα της συνεργατικής μάθησης στο νηπιαγωγείο αποτελούν:

- α) η συγκρότηση των ομάδων (ποια τα κριτήρια του χωρισμού των παιδιών σε ομάδες)
- β) ο προσδιορισμός της φύσης των συνεργατικών δράσεων (είναι η συνεργατική μάθηση η κατάλληλη προσέγγιση για την ανάπτυξη του θέματος ή για την επιτέλεση ενός έργου ή καθήκοντος;)
- γ) η υποστήριξη του καταμερισμού εργασίας και η ανάληψη ρόλων από τα παιδιά (πώς θα βοηθήσουν στο έργο της ομάδας, τι ρόλο θα αναλάβουν)
- δ) η ανάπτυξη αλληλεπιδράσεων και σχέσεων (ποιο το επίπεδο των αλληλεπιδράσεων και η ποιότητα των σχέσεων) και
- ε) η παρουσίαση, αξιολόγηση και ανατροφοδότηση (πώς τα παιδιά συνθέτουν, παρουσιάζουν και αξιολογούν τη δράση τους σε σχέση με το κοινό έργο αλλά και την ίδια τη συνεργασία).

Μάθηση για όλους

Η ενταξιακή εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο αποτελεί μια έμπρακτη αντιμετώπιση της

διαφορετικότητας ως στοιχείο που ενοποιεί και εμπλουτίζει τη μαθησιακή εμπειρία. Για τον σκοπό αυτό οι νηπιαγωγοί συνδυάζουν και αξιοποιούν στοχευμένα και συμπληρωματικά τις αρχές, τις μεθόδους και τις πρακτικές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και της πολιτισμικά ευαίσθητης διδασκαλίας, καθώς και το πλαίσιο της εκπαίδευσης για την αναπηρία και τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

- Η διαφοροποιημένη διδασκαλία αποτελεί ένα σύστημα στρατηγικών που έχουν στόχο να προσαρμόσουν το Πρόγραμμα Σπουδών στις ανάγκες και τις δυνατότητες των παιδιών της τάξης. Οι προσαρμογές αφορούν τέσσερα επίπεδα: α) τις μαθησιακές επιδιώξεις (περιεχόμενο), β) το επίπεδο δυσκολίας, τα μέσα και τα υλικά (διαδικασία), γ) την οργάνωση του «χώρου» και τη διαχείριση των σχέσεων (μαθησιακό περιβάλλον) και δ) την καταγραφή της μαθησιακής πορείας (το αποτέλεσμα) με στόχο τη μεγιστοποίηση της ποιότητας της υποκειμενικής μαθησιακής εμπειρίας.

- Η πολιτισμικά ευαίσθητη διδασκαλία αναφέρεται στην ανάγκη διαχείρισης των κοινωνικών ταυτοτήτων για την καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και αποκλεισμού. Προϋποθέτει την ενσωμάτωση των γνώσεων για τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά και τα επιτεύγματα των διαφόρων κοινωνικοπολιτισμικών ομάδων στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, ώστε να ανταποκρίνεται τόσο στις προτεραιότητες της πολυπολιτισμικής κοινωνίας όσο και στο πολιτισμικό κεφάλαιο των παιδιών της τάξης. Οι νηπιαγωγοί δημιουργούν ευκαιρίες για διαπολιτισμική επικοινωνία μέσω διασύνδεσης ιδεών, συνηθειών και πολιτισμικών προϊόντων, δίνοντας τη δυνατότητα σε όλα τα παιδιά να νιώσουν υπερήφανα για το πολιτισμικό και οικογενειακό τους κεφάλαιο και να αναπτύξουν πολυπολιτισμική και πολυγλωσσική επίγνωση, ενώ παράλληλα γίνονται κοινωνοί της κουλτούρας του σχολείου.

Τα μαθησιακά πλαίσια στο νηπιαγωγείο

Τα μαθησιακά πλαίσια αποτελούν τη βάση για την οργάνωση του ημερήσιου προγράμματος του νηπιαγωγείου. Ως μαθησιακά πλαίσια ορίζονται οι συνθήκες μέσα στην καθημερινή ζωή του νηπιαγωγείου που οργανώνουν τις κατευθυνόμενες από τις/τους νηπιαγωγούς και από τα παιδιά δράσεις, διασφαλίζοντας τη συνέχεια των μαθησιακών εμπειριών σε όλα τα περιβάλλοντα της δράσης τους. Τα μαθησιακά πλαίσια, τα οποία λειτουργούν αλληλοσυμπληρωματικά στον σχεδιασμό και την υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος, είναι τα ακόλουθα:

α) Παιχνίδι, ελεύθερο και οργανωμένο

β) Οι διερευνήσεις: Αποτελούν μαθησιακές δράσεις που φέρουν σε επαφή τα παιδιά με τα στάδια μιας ερευνητικής διαδικασίας και δίνουν έμφαση στην ενεργό εμπλοκή τους και στην ανακάλυψη

νέων γνώσεων.

γ) Οι καθημερινές αλλά και ευκαιριακές καταστάσεις (όπως εορτασμοί, πολιτισμικά δρώμενα και οικογενειακές συνήθειες): Μπορούν να εξελιχθούν σε μια πλούσια μαθησιακή εμπειρία, όταν αξιοποιηθούν από τις/τους νηπιαγωγούς, ώστε να αναπτυχθεί διασύνδεση ανάμεσα στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, τα ενδιαφέροντα και τα σημαντικά συμβάντα στη ζωή των παιδιών. Αποτελούν σημαντικό μαθησιακό πλαίσιο, καθώς δημιουργούν συνθήκες για συνεργασία με τις οικογένειες και τους φορείς στην ευρύτερη κοινότητα, προάγουν την ενεργητική συμμετοχή των παιδιών και δίνουν την ευκαιρία για διαπολιτισμική επικοινωνία. Επιπλέον, προσφέρουν ευκαιρίες στα παιδιά να εκφραστούν με δημιουργικό τρόπο, να αναπτύξουν γνώσεις και δεξιότητες σε συνθήκες μη τυπικής εκπαίδευσης.

δ) Οι υποστηρικτικές δραστηριότητες: Αναφέρονται σε μεμονωμένες δραστηριότητες, δράσεις ή προγράμματα που στοχεύουν στην υποστήριξη της μάθησης κάποιων παιδιών ή/και όλων των παιδιών της τάξης στο πλαίσιο εκπαιδευτικών, προληπτικών ή παρεμβατικών προσεγγίσεων ή για θέματα που χρήζουν ειδικής διαχείρισης.

ε) Οι ρουτίνες της τάξης: Οι ρουτίνες αφορούν γεγονότα που λαμβάνουν χώρα τακτικά και είναι προβλέψιμα στο πλαίσιο της καθημερινής πρακτικής, π.χ. φαγητό, ντύσιμο, συζήτηση για την ημερομηνία και τον καιρό κτλ. Οι ρουτίνες διέπονται από ένα κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο είναι σημαντικό να διαμορφώνεται σε συνεργασία με τα παιδιά και να τονίζεται ο κοινωνικός του χαρακτήρας.

στ) Το διάλειμμα: Είναι απαραίτητο στοιχείο του εκπαιδευτικού προγράμματος, καθώς βελτιστοποιεί τη μαθησιακή διαδικασία, δίνοντας τη δυνατότητα να εξελιχθεί σε διαφορετικές χρονικές στιγμές και αποφορτίζοντας τα παιδιά από την ενδεχόμενη πίεση της συγκέντρωσης, της προσοχής και της προσπάθειας.

ζ) Οι μεταβάσεις μεταξύ των δραστηριοτήτων του προγράμματος: Αποτελούν σημαντική ευκαιρία και συνθήκη για την ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν την κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη και τη διαχείριση και οργάνωση του χρόνου και του χώρου.

Ο χώρος της τάξης οργανώνεται σε επιμέρους ενότητες, οι οποίες διακρίνονται με βάση το θέμα, τον ρόλο του εκπαιδευτικού, το είδος της δραστηριότητας και τα χαρακτηριστικά της δράσης του παιδιού. Η χρήση του όρου «γωνιά» ανταποκρίνεται ακριβώς σε αυτήν την οργάνωση του χώρου αλλά δεν προσδιορίζει επαρκώς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της λειτουργίας του. Βασικές ενότητες χώρου στην τάξη αποτελούν: (α) η είσοδος,

(β) ο προσωπικός χώρος του κάθε παιδιού, (γ) ο χώρος του/της νηπιαγωγού, (δ) τα κέντρα μάθησης, (ε) οι περιοχές παιχνιδιού και (στ) ο χώρος της συζήτησης. Η δημιουργία ζωνών, λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο, υψηλό και χαμηλό, των ερεθισμάτων και ενός διαδρόμου

κυκλοφορίας, βοηθά τα παιδιά να οργανώνουν καλύτερα τη σκέψη και τη δράση τους και να περνούν ομαλά από τη μια ζώνη στην άλλη. Ο χώρος της αυλής ενισχύει τη διαδικασία μάθησης, επειδή μέσα από τη διαμόρφωση και την αισθητική της μπορεί να παρέχει ερεθίσματα και ευκαιρίες για ανάπτυξη δραστηριοτήτων με μεγάλη εκπαιδευτική αξία.

Το ψηφιακό περιβάλλον

Το ψηφιακό περιβάλλον του νηπιαγωγείου ανταποκρίνεται στις ραγδαίες αλλαγές και προκλήσεις στο σύγχρονο κοινωνικό και εκπαιδευτικό περιβάλλον, οι οποίες έχουν διαμορφώσει ένα νέο τοπίο σε σχέση με την εισαγωγή των ψηφιακών τεχνολογιών στον τρόπο που παίζουν, επικοινωνούν και μαθαίνουν τα παιδιά. Η ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών στο νηπιαγωγείο αποτελεί σημαντική παράμετρο τόσο στο πλαίσιο της διαμόρφωσης της μαθησιακής διαδικασίας όσο και σε σχέση με την επικοινωνία και συνεργασία με τις οικογένειες και την ευρύτερη κοινότητα στον βαθμό που ικανοποιεί βασικά κριτήρια που διασφαλίζουν την ποιότητα και την ασφάλεια στη χρήση τους. Επιπρόσθετα, μπορεί να λειτουργήσει ως βασικό εργαλείο για την επαγγελματική μάθηση των νηπιαγωγών.

Το κοινωνικό περιβάλλον

Το κοινωνικό περιβάλλον του νηπιαγωγείου προσδιορίζεται ως ένας συνεργατικός χώρος, όπου όλοι όσοι εμπλέκονται στη μαθησιακή διαδικασία, μαθητές/-τριες, εκπαιδευτικοί, γονείς κτλ., συνεργάζονται αρμονικά παρέχοντας υποστήριξη και ενίσχυση ο ένας στον άλλο.

(Αριθμός εγγράφου: 160476/Δ1/2021, ΦΕΚ: Β5961)

Κριτική επισκόπηση

Η μελέτη και καταγραφή των νόμων και των τροποποιήσεων που ψηφίστηκαν κατά το χρονικό διάστημα 2015 έως και 2019 αφορά μια αριστερή κυβέρνηση με Υπουργό παιδείας τον Κώστα Γαβρόγλου και η χρονική περίοδος 2019 έως και 2022 αφορά μία νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση και υπουργό παιδείας την Νίκη Κεραμέως.

Ανάμεσα στις δύο πολιτικές υπάρχει διαφορά στο ιδεολογικό υπόβαθρο και την άσκηση πολιτικών. Η διαφορά τους είναι ότι η κυβέρνηση της χρονικής περιόδου 2015-2019 πρεσβεύει ότι η Δημόσια Παιδεία στην Ελλάδα είναι ο θεμελιώδης θεσμός που αποτρέπει τον κοινωνικό αποκλεισμό, εξασφαλίζοντας την ισότιμη πρόσβαση όλων στη γνώση, την κοινωνική συνοχή και τη βιοτική βελτίωση της νέας γενιάς.

Αντίθετα εκπεφρασμένη ήδη από τη δεκαετία του '90 επιθυμία της νεοφιλελεύθερης κυβέρνησης είναι να "σαρώσει" το δημόσιο σχολείο και πανεπιστήμιο προ όφελος της ιδιωτικής εκπαίδευσης.

Φυσικά όμως και στα δύο χρονικά διαστήματα υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στα νηπιαγωγεία της χώρας με στόχο τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση των δημοσίων και ιδιωτικών νηπιαγωγείων. Η κάθε κυβέρνηση βάσει της ιδεολογικής αναφοράς και των απαιτήσεων της σημερινής εποχής εισήγαγε αλλαγές στην προσχολική εκπαίδευση όπως θα τις αναφέρουμε και συγκρίνουμε παρακάτω.

Φυσικά η παρακάτω συγκριτική προσέγγιση πραγματοποιείται υπό το πρίσμα της νηπιαγωγού και όχι υπό το πρίσμα προσωπικών, πολιτικών και ιδεολογικών πεποιθήσεων.

Στόχος είναι ένα ενισχυμένο σύστημα εκπαίδευσης που θα δίνει ίσες δυνατότητες σε όλους και όλες. Το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει απερίφραστα να λειτουργεί ως πεδίο υπέρβασης των κοινωνικών, οικονομικών και ταξικών φραγμών και να δίνει ευκαιρίες σε κάθε νέο και νέα της χώρας.

Μια συντεταγμένη πολιτεία οφείλει να μεριμνά διαρκώς για το πως θα μπορεί να εμπλέκει κάθε νέο και κάθε νέα στη διαδικασία της γνώσης, πως θα αναβαθμίζει και θα εκσυγχρονίζει την εκπαιδευτική διαδικασία και πως εν τέλει όλο αυτό θα αντανakλάται σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής.

Κατά το χρονικό διάστημα 2015-2019 θεσμοθετήθηκε και εφαρμόστηκε η υποχρεωτική δίχρονη προσχολική εκπαίδευση, το ολοήμερο σχολείο γενικεύτηκε και θεσπίστηκε και στα νηπιαγωγεία. Παράμετροι για την υλοποίηση μιας εκπαιδευτικής πολιτικής: η πρώτη αφορά τους χρόνους μακράς διάρκειας με τους οποίους έχει κανείς να αναμετρηθεί, καθώς πρέπει να ληφθούν αποφάσεις με μακροχρόνιες συνέπειες υπό την ασφυκτική πίεση του τρέχοντος πολιτικού χρόνου. Η δεύτερη έχει να κάνει με το μεγάλο εύρος του πεδίου ευθύνης που καλύπτει το συγκεκριμένο υπουργείο. Η τρίτη αφορά τον τεράστιο αριθμό των πολιτών που επηρεάζονται άμεσα από τις πολιτικές του υπουργείου.

Ξεκίνησε η ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης με τη δρομολόγηση διορισμών 15.000 μόνιμων εκπαιδευτικών μετά από δέκα χρόνια.

Ξεκίνησε η θεσμοθέτηση και εφαρμογή της υποχρεωτικής δίχρονης προσχολικής εκπαίδευσης, γενίκευση και ενίσχυση του Ολοήμερου Προγράμματος στο σύνολο των Δημοτικών Σχολείων και των Νηπιαγωγείων, εκπαίδευση των προσφύγων στο πλαίσιο ενός αξιακού συστήματος που διεύρυνε συνεχώς τις δυνατότητες πρόσβασης των νέων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης με απόλυτο σεβασμό στις συνταγματικές προσταγές για την ενίσχυση της δημόσιας εκπαίδευσης, και η μείωση του μέγιστου αριθμού των μαθητών ανά τάξη από 25 σε 22 στα νηπιαγωγεία τροποποίησαν ριζικά το εκπαιδευτικό σύστημα.

Υπήρξε αύξηση της χρηματοδότησης που για πρώτη φορά ξεπέρασε το 1% του ΑΕΠ.

Οι αρχές που αποτέλεσαν το υπόστρωμα των μεταρρυθμίσεων ήταν η πρόσβαση των παιδιών στην εκπαίδευση με τους λιγότερους δυνατούς φραγμούς, η αναβάθμιση του περιεχομένου της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες, η συμπερίληψη διαφορετικών κοινωνικών ομάδων και η άμβλυνση της ταξικότητας, η καλλιέργεια του σεβασμού της πολιτείας προς τους εκπαιδευτικούς λειτουργούς.

Αυτά που παρέμειναν από την μεταρρύθμιση του Προεδρικού Διατάγματος 79 ήταν η υποχρεωτική δίχρονη προσχολική εκπαίδευση και η γενίκευση του ολοήμερου σχολείου υπό ενιαίο τύπο. Θεωρείται ότι ήταν λάθος η κατάργηση του ανώτατου ορίου των 22 μαθητών ανά τάξη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και μάλιστα εν καιρώ πανδημίας, από την διάδοχη κυβέρνηση.

Λαμβάνοντας υπόψη τα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα της ελληνικής οικογένειας και με σεβασμό στις ανάγκες και στις ιδιαιτερότητες των μαθητών του νηπιαγωγείου, καταργήθηκε η παράλληλη λειτουργία δύο τύπων νηπιαγωγείου, κλασικού και ολοήμερου, και υλοποιήθηκε η αντικατάστασή τους από τον Ενιαίο τύπο Ολοήμερου Νηπιαγωγείου με αναδιάρθρωση του ημερήσιου προγράμματος. Παράλληλα, για πρώτη φορά καθορίστηκε το υποχρεωτικό διδακτικό ωράριο των νηπιαγωγών σε πέντε (5) διδακτικές ώρες ημερησίως.

Ο θεσμός του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, όπως λειτουργούσε πριν την εφαρμογή του Ενιαίου τύπου Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, παρουσίαζε πολλές αδυναμίες και προβλήματα, τα οποία οδηγούσαν στην άτυπη θεσμοθέτηση μικτών τμημάτων (ολοήμερου και κλασικού) καθώς και σε ρυθμίσεις που επέτρεπαν την πρόωρη αποχώρηση των μαθητών από το νηπιαγωγείο πριν τη λήξη του ημερήσιου ωρολογίου προγράμματος.

Αντίθετα, ο Ενιαίος τύπος Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, με τον οποίο καταργήθηκαν οι δύο παράλληλοι τύποι νηπιαγωγείου (κλασικού και ολοήμερου), συνδυάζει ένα πλήρες βασικό υποχρεωτικό ωρολόγιο πρόγραμμα 25 διδακτικών ωρών εβδομαδιαίως (8.30 - 13.00) για όλα τα τμήματα και για όλες/όλους τις/τους μαθήτριες/μαθητές, συνεπικουρούμενο από ένα προαιρετικό ολοήμερο πρόγραμμα που αρχίζει στις 13.00 και επεκτείνεται έως τις 16.00, για την εξυπηρέτηση των κοινωνικών αναγκών των εργαζόμενων γονέων.

Οι νηπιαγωγοί καλούνται να συνδυάσουν αρμονικά τη θεωρία με την πράξη, ώστε οι διδακτικοί σχεδιασμοί και οι μαθησιακές καταστάσεις που οργανώνουν να είναι υψηλής ποιότητας και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις δυνατότητες των παιδιών του νηπιαγωγείου.

Συμπερασματικά, η καθιέρωση του Ενιαίου τύπου Ολοήμερου Νηπιαγωγείου και η γενικευμένη εφαρμογή του, αμβλύνει τις κοινωνικές ανισότητες, δίνει τη δυνατότητα σε όλους τους/τις μαθητές/τριες να ωφελούνται από το αναλυτικό πρόγραμμα και ταυτόχρονα συνάδει με τις αρχές του ενιαίου σχεδιασμού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Προεδρικό διάταγμα 79/2017

Το Προεδρικό διάταγμα 79/2017 σηματοδοτεί μια νέα εποχή για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αφού απεικονίζει την οργάνωση και λειτουργία ενός σύγχρονου νηπιαγωγείου, προσαρμοσμένο στις νέες κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανάγκες.

Με τη θεσμοθέτηση του νέου Προεδρικού διατάγματος 79/2017 για την οργάνωση και λειτουργία των Νηπιαγωγείων, δεκαεννέα χρόνια μετά, τα νηπιαγωγεία αποκτούν έναν νέο τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας. Τα τελευταία σχετικά Προεδρικά Διατάγματα είχαν εκδοθεί το 1998 (Π.Δ. 200/1998 & Π.Δ. 201/1998).

Με το συγκεκριμένο Προεδρικό Διάταγμα για πρώτη φορά δεν διαχωρίζεται η λειτουργία του Νηπιαγωγείου από την λειτουργία του Δημοτικού σχολείου.

Το Προεδρικό Διάταγμα 79/2017 αποσαφηνίζει και συγκεκριμενοποιεί σημεία για τα οποία εδώ και χρόνια δεν υπήρχε απάντηση: με τις προβλέψεις του νέου Προεδρικού Διατάγματος:

Η διαδικασία των εγγραφών δεν αφήνει περιθώρια για να μείνουν τα προνήπια εκτός Νηπιαγωγείου.

Απλοποιείται και διευκρινίζεται η διαδικασία της μετεγγραφής των μαθητών του Νηπιαγωγείου.

Στην αρχή κάθε διδακτικού έτους δίνεται η δυνατότητα να προσαρμόζονται ομαλά τα νήπια - προνήπια στο νέο σχολικό περιβάλλον με ένα ευέλικτο ωράριο για δύο εβδομάδες. Η συγκεκριμένη ρύθμιση πρόκειται για ένα παιδαγωγικό μέτρο το οποίο φανερώνει σεβασμό στην ιδιαιτερότητα αυτής της ηλικιακής - εκπαιδευτικής ομάδας.

Ο Σύλλογος Διδασκόντων έχει τη δυνατότητα να αναμορφώνει το Εβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου και να το προσαρμόζει στις ανάγκες της σχολικής μονάδας. Η αποτύπωση - αναφορά, για πρώτη φορά στα εκπαιδευτικά δεδομένα, του Εβδομαδιαίου Ωρολογίου Προγράμματος Νηπιαγωγείου έχει πρακτικό, λειτουργικό και ουσιαστικό χαρακτήρα και έχει ως στόχο να διευκολύνει την εκπαιδευτική κοινότητα μειώνοντας την πολυνομία.

Αποσαφηνίζεται το πλαίσιο της παρουσίας τρίτων προσώπων στον χώρο της σχολικής μονάδας.

Δίνεται έμφαση στην ασφάλεια των μαθητών και σαφείς οδηγίες για την προσέλευση και αποχώρηση των μαθητών/μαθητριών από/προς την σχολική μονάδα.

Άξιο να αναφερθεί εδώ είναι ότι για πρώτη φορά οι βασικές προβλέψεις του Π.Δ. για την λειτουργία των εκπαιδευτικών δομών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ενισχύει μια αντίληψη που επιδιώκει την υπεύθυνη ενημέρωση και την ουσιαστική σχέση επικοινωνίας, εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικής κοινότητας και γονέων/κηδεμόνων, στο πλαίσιο πάντα των διακριτών ρόλων.

Υποχρεωτική δίχρονη προσχολική εκπαίδευση: Η θέσπιση της υποχρεωτικής προσχολικής

εκπαίδευσης για ένα έτος ανάγεται στο 2006. Μολαταύτα, η υποχρεωτικότητα της φοίτησης στο νηπιαγωγείο δεν εφαρμόστηκε με γενικευμένο τρόπο μέχρι το 2011 - 2012, μετά την έκδοση σχετικής υπουργικής απόφασης που "επανενεργοποιούσε" τον νόμο 3518/2006.

Μια μεταρρύθμιση με αυξημένη παιδαγωγική βαρύτητα αποτελεί η θεσμοθέτηση της δίχρονης υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης. Η συγκεκριμένη μεταρρυθμιστική πρωτοβουλία - αίτημα της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας πλέον των πέντε δεκαετιών - έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη κυρίως για μαθητές που προέρχονται από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Προσφέρει αύξηση των ευκαιριών κοινωνικής κινητικότητας, καθώς συμβάλλει στην γνωστική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των νηπίων, γεφυρώνοντας τα πιθανά χάσματα λόγω πολιτισμικής, κοινωνικής ή οικονομικής προέλευσης, τα οποία μελλοντικά θα δυσκόλευαν την ομαλή εκπαιδευτική ένταξη.

Με την εφαρμογή του άρθρου 33 του νόμου 4521/2018, διασφαλίστηκε η πρόσβαση όλων των παιδιών στο δημόσιο νηπιαγωγείο, ενώ ταυτόχρονα απελευθερώθηκαν θέσεις στους παιδικούς και βρεφικούς σταθμούς για τη φοίτηση σε αυτούς μικρότερων ηλικιών παιδιών (0 - 4 ετών).

Η καθολική εφαρμογή της δίχρονης προσχολικής εκπαίδευσης σχεδιάστηκε να ολοκληρωθεί σε όλους τους δήμους της χώρας (332 Δήμους) σε μια τριετία, αρχής γενομένης από το σχολικό έτος 2018 - 2019. Κατά τον πρώτο χρόνο υλοποίησης της μεταρρύθμισης (σχολικό έτος 2018 - 2019) εντάχθηκαν 184 Δήμοι και το επόμενο σχολικό έτος (2019 - 2020) εντάχθηκαν επιπλέον 108 Δήμοι, φτάνοντας στους 292 Δήμους. Η δίχρονη προσχολική εκπαίδευση είναι υποχρεωτική σε όλους τους Δήμους και εντάσσεται στο πλαίσιο της υποχρεωτικής ενιαίας 14χρονης εκπαίδευσης και αποτελούσε διαχρονικό αίτημα των εκπαιδευτικών και των γονέων.

Για πολλά χρόνια η δέσμευση θέσεων στους παιδικούς σταθμούς από παιδιά ηλικίας 4 - 5 ετών, τα οποία παρέμεναν εκτός εκπαιδευτικού συστήματος, και ο συνακόλουθος αποκλεισμός μικρότερων παιδιών 0 - 4 ετών από τις δομές αγωγής και εκπαίδευσης, δημιούργησε έναν φαύλο κύκλο αποκλεισμών από την εκπαιδευτική διαδικασία.

Η διασφάλιση του δικαιώματος στην εκπαίδευση των νεοεισερχόμενων στην χώρα προσφυγόπουλων υπήρξε από τις αρχές του 2016 βασικό μέλημα του Υπουργού Παιδείας. Έτσι, ξεκίνησε η λειτουργία Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση Προσφύγων (ΔΥΕΠ) νηπιαγωγείων (23 νηπιαγωγεία).

Η πολιτική οφείλει να εργάζεται για την εξάντληση των περιθωρίων μείωσης της σχολικής διαρροής.

Οι πρωτοβουλίες και παρεμβάσεις του Υπουργείου Παιδείας για την εκπαίδευση της μειονότητας κατά την περίοδο 2015 - 2019 πραγματευόταν την εκπαίδευση της μειονότητας και όχι την μειονοτική εκπαίδευση, μέσω μιας ολιστικής προσέγγισης των εκπαιδευτικών αναγκών της

μειονότητας. Συγκεκριμένα, υλοποιήθηκε το πρόγραμμα "Εκπαίδευση των Παιδιών της Μουσουλμανικής Μειονότητας στην Θράκη", μέσω του οποίου περιλαμβάνονταν και η θεσμοθέτηση του Τομέα Μειονοτικής Εκπαίδευσης.

Το πιλοτικό Πρόγραμμα σε νηπιαγωγεία της Θράκης:

Πρόκειται για ένα πιλοτικό πρόγραμμα σε δημόσια νηπιαγωγεία της Θράκης που λειτουργούν σε αμιγώς μειονοτικούς οικισμούς. Το 2018 - 2019 στα νηπιαγωγεία της Θράκης ήταν εγγεγραμμένα περίπου 5.900 νήπια και προνήπια. Από αυτά 1.400 περίπου από τη μειονότητα και από αυτά 600 σε αμιγή νηπιαγωγεία.

Ο σχεδιασμός του προγράμματος έγινε το 2016 επί υπουργίας Κώστα Γαβρόγλου. Την εκπόνηση ανέλαβε το ΙΕΠ με συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Το πρόγραμμα προέβλεπε την αξιοποίηση της μητρικής γλώσσας στην εκπαιδευτική διαδικασία, μέσω της παρουσίας στην τάξη, εκτός της νηπιαγωγού, και μειονοτικής συνεργάτριας, πτυχιούχου τμήματος προσχολικής εκπαίδευσης και την ενεργό εμπλοκή των γονέων. Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε με τη μορφή της έρευνας δράσης. Το πρόγραμμα θα αναπτυσσόταν σε έξι σχολεία την πρώτη χρονιά (από τρία σε Ροδόπη και Ξάνθη, με 105 μαθητές και μαθήτριες συνολικά) και σε δώδεκα τη δεύτερη (από έξι αντίστοιχα σε Ροδόπη και Ξάνθη, με 233 μαθητές συνολικά).

Η στόχευση του προγράμματος ήταν η εξής: ομαλή ένταξη και κοινωνικοποίηση των παιδιών που πρώτη φορά απομακρύνονται από το οικογενειακό περιβάλλον για να ενταχθούν στο σχολικό, το οποίο μάλιστα λειτουργεί σε γλώσσα που τους είναι πρακτικά άγνωστη, επιτρεπτικότητα στην έκφραση συναισθημάτων και σκέψεων, ισορροπημένη γλωσσική και γνωστική ανάπτυξη μέσω της προσθετικής διγλωσσίας και επομένως πιο στερεή εκμάθηση των ελληνικών, να μπορεί δηλαδή το νήπιο να μιλήσει ανεμπόδιστα και να γίνει κατανοητό μέσω της συνεργάτριας. Η παρουσία μειονοτικής συνεργάτριας μέσα στην τάξη, εκτός από την διευκόλυνση της επικοινωνίας, δημιουργεί ένα αίσθημα οικειότητας. Ακόμη, η αξιοποίηση εντός της εκπαιδευτικής διαδικασίας και του σχολείου της μητρικής γλώσσας αποτελεί ένα ισχυρό συμβολικό μήνυμα αναγνώρισης της αλλογλωσσίας και εν γένει της ιδιαίτερης ταυτότητας των μαθητών. Σηματοδοτεί δηλαδή τη δυνατότητα πλήρους ένταξης στο σχολείο (και την κοινωνία), όχι παρά τη διαφορά τους ή σε βάρος αυτής, αλλά διά και χάριν της διαφοράς τους. Τα νηπιαγωγεία στην περιοχή είναι αποκλειστικά δημόσια και ελληνόγλωσσα.

Σχετικά με το πιλοτικό πρόγραμμα, η γενική εικόνα ήταν αυτή μιας γενικευμένης αντίδρασης - σφοδρής σε αρκετές περιπτώσεις - καθώς και εξαιρετικά αρνητικής (με την βοήθεια της δημοσιότητας - τύπος, ΜΜΕ).

Γενικότερα, τα επιχειρήματα για την υλοποίηση της πιλοτικής παρέμβασης στα νηπιαγωγεία της Θράκης στηρίζονταν στην γενίκευση ότι η ομιλία της Τουρκικής γλώσσας εντός των

νηπιαγωγείων, θα μετατρέψει τα νηπιαγωγεία από μονόγλωσσα σε δίγλωσσα.

Το κεντρικό επιχείρημα κάποιων συλλόγων Πομάκων και Ρομά με το οποίο αντιτάχθηκαν στην υλοποίηση του προγράμματος στηρίχθηκε κυρίως στο επιχείρημα τα νηπιαγωγεία να συνεχίσουν να λειτουργούν αποκλειστικά στην ελληνική, "ώστε τα παιδιά μας να μάθουν καλύτερα ελληνικά γιατί ως Έλληνες πολίτες αυτό που επιθυμούμε είναι η ένταξη στην κοινωνία".

Παρόλο όμως τις τοπικιστικές και πολιτικές αντιδράσεις για την μεταρρύθμιση αυτή ο Πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης στις 15 Μαρτίου του 2019, κατά την διάρκεια επίσκεψής του στην Θράκη, δήλωσε από την Ξάνθη: "η δίγλωσση παιδεία να αποκτήσει πραγματικό και ποιοτικό περιεχόμενο. Και νομίζω ότι υπάρχουν προτάσεις σε αυτήν την κατεύθυνση τις οποίες θα ήμουν διατεθειμένος να συζητήσω, ξεκινώντας από το νηπιαγωγείο. Κατά πόσο, παραδείγματος χάρι στο δημόσιο σχολείο, θα μπορεί να διδάσκεται η Τουρκική ως ξένη γλώσσα, ώστε τα παιδιά της μειονότητας, τα οποία επιλέγουν τελικά το δημόσιο σχολείο, να έχουν την δυνατότητα να κρατήσουν την επαφή τους με την μητρική τους γλώσσα, την γλώσσα που έμαθαν και ομιλείτε μέσα στο σπίτι τους".

Όσον αφορά την τοποθέτηση της ίδιας της μειονότητας, τον Μάρτιο του 2017 τοποθετήθηκε η "Συμβουλευτική Επιτροπή της Τουρκικής Μειονότητας Δυτικής Θράκης" όπου τόνισε τον Τουρκικό χαρακτήρα της μειονότητας και σημειώνεται ότι οι γλώσσες της εκπαίδευσης στην περιοχή είναι η τουρκική και η ελληνική. Η ανακοίνωση επαναλαμβάνει το αίτημα για δίγλωσσα νηπιαγωγεία που θα έχουν το ίδιο καθεστώς με τα υπόλοιπα μειονοτικά σχολεία.

Το αίτημα για δίγλωσσα νηπιαγωγεία στο πρότυπο των μειονοτικών δημοτικών επανέρχεται και σε αρκετά δημοσιεύματα στον μειονοτικό Τύπο. Είναι φανερό ότι η στάση της "οργανωμένης μειονότητας" υπαγορεύεται από την υποψία ή την πεποίθηση ότι η πρόνοια του προγράμματος για αξιοποίηση της μητρικής γλώσσας περιλαμβάνει εκτός από την τουρκική και την πομακική και την ρομανί.

Η πιλοτική παρέμβαση είχε προβλεφθεί να ξεκινήσει το φθινόπωρο του 2017.

Λόγω όμως σημαντικών δυσκολιών διαχειριστικού και διοικητικού χαρακτήρα, η έναρξή της έγινε τελικά δυνατή τον Μάρτιο του 2018. Αρχές Οκτωβρίου του 2017 πραγματοποιήθηκαν δύο ανοιχτές συναντήσεις της επιστημονικής επιτροπής και του αρμόδιου εκπροσώπου του Υπουργείου Παιδείας με τους διδασκαλικούς συλλόγους Ξάνθης και Ροδόπης και τις νηπιαγωγούς των δύο νομών, όπου αναπτύχθηκαν οι ήδη γνωστές αντιρρήσεις των εκπαιδευτικών και επιβεβαιώθηκε η έντονη καχυποψία για τις προθέσεις του ΙΕΠ (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής) και του υπουργείου και η εναντίωση της μεγάλης πλειοψηφίας των παριστάμενων στην προοπτική εφαρμογής του προγράμματος. Όπως αναφέρουν κυβερνητικά στελέχη, οι λιγιστές νηπιαγωγοί που συναινούσαν στο πρόγραμμα και ενδιαφέρονταν να εμπλακούν σε αυτό, δέχτηκαν

έντονες πιέσεις.

Το πρόγραμμα δεν "αναγνώρισε" γλώσσες και πολύ περισσότερο δεν "επέβαλε" κάποια μητρική γλώσσα. Οι μαθητές/μαθήτριες επικοινωνούσαν στην γλώσσα της οποίας είναι φυσικοί ομιλητές. Τη δεύτερη χρονιά εφαρμογής του, το πρόγραμμα επεκτάθηκε σε δώδεκα νηπιαγωγεία και δεκαπέντε συνολικά τμήματα. Έξι νηπιαγωγεία με επτά τμήματα λειτούργησαν στον νομό Ροδόπης και άλλα έξι με οκτώ τμήματα στον νομό Ξάνθης. Την δεύτερη χρονιά, το πρόγραμμα λειτούργησε πιο ομαλά. Αρκετά ικανοποιητικά στον νομό Ροδόπης, όπου παρατηρήθηκε και σταδιακή μεταστροφή της θέσης του διδασκαλικού συλλόγου, και λιγότερο ικανοποιητικά στον νομό Ξάνθης, όπου παρατηρήθηκε απόλυτη άρνηση συνεργασίας εκ μέρους των νηπιαγωγών με τις συνεργάτριες. (Γαβρόγλου 2021)

Η πιλοτική εφαρμογή ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2019. Μετά τις εκλογές του Ιουλίου 2019, η νέα πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας δεν έχει ακόμα εκφράσει πρόθεση συνέχισης ή πολύ περισσότερο γενίκευσης του προγράμματος.

Κριτικός αναστοχασμός του πιλοτικού προγράμματος: σχετικά με όλο το πρόγραμμα, εντοπίζονται ορισμένες σημαντικές αδυναμίες στην προσπάθεια διαχείρισης και εφαρμογής του προγράμματος, εκτός των καθαρά επιχειρησιακών/διοικητικών που ήδη αναφέρθηκαν και που προκάλεσαν καθυστερήσεις.

Το πρώτο αδύνατο σημείο εντοπίζεται στον προαιρετικό χαρακτήρα των πιλοτικών προγραμμάτων. Προκειμένου να λειτουργήσει σωστά ένα πρόγραμμα και επομένως να παραγάγει αξιόπιστα συμπεράσματα, οι συμμετέχοντες σε αυτό εκπαιδευτικοί πρέπει να συναινούν ενεργητικά. Το συγκεκριμένο πιλοτικό πρόγραμμα απευθυνόταν σε έναν πολύ συγκεκριμένο και περιορισμένο αριθμό νηπιαγωγείων με βάση γεωγραφικά, γλωσσικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά και αναπτύχθηκε σε μειονοτικούς οικισμούς της Θράκης, με οτιδήποτε αυτό συνεπάγεται.

Το δεύτερο σημείο αφορά τη δουλειά ενημέρωσης που είναι απαραίτητη πριν και κατά την διάρκεια ενός οποιουδήποτε εκπαιδευτικού προγράμματος, ειδικά όταν αυτό αποκλίνει σημαντικά από τα ειωθότα.

Το τρίτο σημείο συνδέεται με την συνειδητή επιλογή να μη δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην επικοινωνιακή διαχείριση του θέματος. Τα δημοσιεύματα που κυκλοφόρησαν δεν απαντήθηκαν ποτέ από τους αρμόδιους, όπως ούτε οι κοινοβουλευτικές ερωτήσεις που τέθηκαν.

Η γενίκευση Ολοήμερου Προγράμματος στα Ειδικά Νηπιαγωγεία έγινε με την υπουργική απόφαση (100371/Δ3/15-6-2017, ΦΕΚ 2103/Β'/19-06-2017) όπου καθορίστηκαν τα νέα ωρολόγια προγράμματα των "Ειδικών" νηπιαγωγείων, προσαρμόζοντας τις ώρες λειτουργίας των νηπιαγωγείων με τις ώρες που ίσχυαν για τα νηπιαγωγεία τυπικής φοίτησης. Έτσι, από το σχολικό

έτος 2017 - 2018 σε όλα τα "Ειδικά" νηπιαγωγεία προσφέρεται η δυνατότητα λειτουργίας ολόημερου προγράμματος, το οποίο διαρκεί ως τις 16.00.

Πρόκειται για σημαντικό βήμα προς την βελτίωση της εκπαίδευσης των μαθητών/μαθητριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, με κατεύθυνση εκσυγχρονισμού του περιεχομένου σπουδών στην ειδική εκπαίδευση, αφενός ενισχύοντας τη βασική κατευθυντήρα αρχή της παροχής ίσων ευκαιριών στο εκπαιδευτικό αγαθό και, αφετέρου, αναβαθμίζοντας τα "ειδικά" σχολεία, με στόχο την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών του κάθε παιδιού στο πλέον κατάλληλο εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων αποτελούν μια καινοτόμα πρωτοβουλία του Υπουργείου Παιδείας & Θρησκευμάτων, που προσφέρει στα παιδιά την ευκαιρία να ανακαλύψουν και να καλλιεργήσουν πολύπλευρες γνώσεις, δεξιότητες και κλίσεις, προκειμένου να γίνουν ενεργοί πολίτες σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον με προκλήσεις που σχετίζονται με τη χρήση των νέων τεχνολογιών.

Η δράση βραβεύτηκε για τη συμβολή της στην παιδεία του παγκόσμιου πολίτη από το Εκπαιδευτικό Δίκτυο, GENE: Global Education Network in Europe και έλαβε Πιστοποιητικό Εθνικής Αναγνώρισης «Certificate of National Recognition for Quality in Global Education» ως εξαιρετικής καινοτομίας στο πλαίσιο του διαγωνισμού του Δικτύου για το έτος 2020-2021.

Μέσα από αυτή την πρωτοβουλία το νηπιαγωγείο γίνεται ουσιαστική βάση προετοιμασίας των μαθητών ώστε να γίνουν ενεργοί πολίτες, να ενταχθούν σε ένα ψηφιακό περιβάλλον με ασφάλεια και να αποκτήσουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Η δράση είναι σε ευθυγράμμιση με τους στόχους της Ψηφιακής Δεκαετίας της Ευρώπης για το 2030 στον τομέα των ψηφιακών δεξιοτήτων.

Η στοχοθεσία των προγραμμάτων έχει προσδιοριστεί βάσει των λεγόμενων δεξιοτήτων του 21ου αιώνα: δεξιότητες της ζωής (lifeskills), μη τεχνικές, «ήπιες» δεξιότητες (softskills) και δεξιότητες τεχνολογίας και επιστήμης. Ενδεικτικά, οι σύγχρονες δεξιότητες περιλαμβάνουν την κριτική σκέψη, τη δημιουργικότητα, τη συνεργασία, την επικοινωνία, την ευελιξία και την προσαρμοστικότητα, την πρωτοβουλία, την οργανωτική ικανότητα, την ενσυναίσθηση και τις κοινωνικές δεξιότητες, την επίλυση προβλημάτων, τον ψηφιακό και τεχνολογικό γραμματισμό.

Με στόχο την ενίσχυση αυτών των εγκάρσιων δεξιοτήτων και βασικών ικανοτήτων των μαθητών – μεταξύ των οποίων και οι ψηφιακές δεξιότητες, η κριτική σκέψη, η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων και η ικανότητα για μάθηση – το Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, σε συνέχεια της πιλοτικής εφαρμογής της δράσης σε 218 σχολεία σε όλη τη χώρα, προχώρησε στην ένταξη της δράσης των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων στο υποχρεωτικό ωρολόγιο πρόγραμμα στο σύνολο των Νηπιαγωγείων, Δημοτικών και Γυμνασίων της χώρας από το Σεπτέμβριο του 2022.

Το πρόγραμμα και το εκπαιδευτικό υλικό των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων ομαδοποιείται σε τέσσερις θεματικές ενότητες, οι οποίες προκύπτουν από τους Παγκόσμιους Δείκτες Αειφόρου Ανάπτυξης (περιβάλλον, ευ ζην, ασφάλεια, κοινωνία των πολιτών, σύγχρονη τεχνολογία και επιχειρηματικότητα) και προσαρμόζεται ανά ηλικία. Κάθε θεματική ενότητα παρέχει τη δυνατότητα καλλιέργειας των ψηφιακών δεξιοτήτων των παιδιών και συγκεκριμένα:

Δεξιότητες 21ου αιώνα: σε αυτή την θεματική οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν κατάλληλες δεξιότητες, όπως Ψηφιακή μάθηση 21ου αιώνα (4cs σε ψηφιακό περιβάλλον) (Ψηφιακή επικοινωνία, Ψηφιακή συνεργασία, Ψηφιακή δημιουργικότητα, Ψηφιακή κριτική σκέψη, Συνδυαστικές δεξιότητες ψηφιακής τεχνολογίας, Επικοινωνίας και συνεργασίας)

Δεξιότητες ζωής: Μέρος των δεξιοτήτων που αναμένεται να αποκτήσουν οι μαθητές είναι οι Δεξιότητες της ψηφιακής ιθαγένειας (Ευχέρεια στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση, Ψηφιακή πολιτειότητα, Ασφαλής πλοήγηση στο διαδίκτυο, Προστασία από εξαρτητικές συμπεριφορές στις τεχνολογίες, ανθεκτικότητα)

Δεξιότητες της τεχνολογίας της μηχανικής και της επιστήμης: σε αυτήν την πιο εξειδικευμένη ενότητα διδάσκονται δεξιότητες δημιουργίας και διαμοιρασμού ψηφιακών δημιουργημάτων, ανάλυσης και παραγωγής περιεχομένου σε έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα, δεξιότητες διεπιστημονικής και διαθεματικής χρήσης των νέων τεχνολογιών. Παράλληλα σε αυτήν την θεματική παρουσιάζονται οι Δεξιότητες διαχείρισης των Μέσων (Πληροφορικός Γραμματισμός, Ψηφιακός Γραμματισμός, Τεχνολογικός Γραμματισμός, Γραμματισμός στα μέσα, Ασφάλεια στο διαδίκτυο, Ρομποτική με Δεξιότητες μοντελισμού και προσομοίωσης και η υπολογιστική σκέψη.

Δεξιότητες του νου: Στρατηγική Σκέψη (Οργανωσιακή σκέψη, Μελέτη περιπτώσεων και Επίλυση προβλημάτων), Πλάγια σκέψη (Δημιουργική, παραγωγική, ολιστική σκέψη), Ρουτίνες σκέψης και αναστοχασμός, Κατασκευές, παιχνίδια, εφαρμογές Δεξιότητες υπολογιστικής σκέψης (Επιστημονική / υπολογιστική σκέψη διαμεσολάβηση).

Ωστόσο, στην πράξη προκύπτουν διάφορες δυσκολίες εφαρμογής του εργαστήριου δεξιοτήτων. Στις τάξεις δεν υπάρχει ομοιογένεια, συνεπώς χρειάζεται χρήση διαφοροποιημένης διδασκαλίας προκειμένου να αμβλυνθούν οι ανισότητες και να καλλιεργηθούν σε όλα τα νήπια οι δεξιότητες. Ακόμη, το υλικό που προτείνει του Υπουργείου Παιδείας για να διδαχθούν τα εργαστήρια δεξιοτήτων δεν είναι εύκολα προσβάσιμο, δυσχεραίνοντας έτσι το έργο των εκπαιδευτικών. Έντονη κριτική ασκήθηκε από τους/τις νηπιαγωγούς για τις ρευστές έννοιες που καλούνται να καλλιεργήσουν στα νήπια, όπως την ενσυναίσθηση, και για τον τρόπο που προτείνεται ως ενδειγμένος ώστε να προσεγγίσουν την έννοια. Συγκεκριμένα, αναφέρουν ότι τέτοιου είδους έννοιες δύσκολα γίνονται αντιληπτές από την πρώιμη ηλικία και ότι ο τρόπος προσέγγισης των θεμάτων αυτών θα πρέπει να προσαρμοστεί από τους ίδιους τους/τις εκπαιδευτικούς ώστε να είναι

απτές για το επίπεδο των νηπίων.

Η προσθήκη της διδασκαλίας της Αγγλικής γλώσσας το 2021 στο νηπιαγωγείο, θεσπίστηκε στοχεύοντας στην εμπλούτιση του προγράμματος σπουδών του νηπιαγωγείου, το οποίο είχε να αναμορφωθεί από το 2002. Η διδασκαλία των Αγγλικών πραγματοποιείται δύο ώρες εβδομαδιαίως σε δύο διαφορετικές ημέρες. Το πρόγραμμα έχει γενικό σκοπό την ανάπτυξη εξειδικευμένων γλωσσολογικών και παιδαγωγικών γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων για την ανάδειξη και αξιοποίηση της πολυγλωσσίας στο νηπιαγωγείο, εντάσσοντας και τα Αγγλικά ως γλώσσα σύνδεσης γλωσσών και πολιτισμών.

Βασικός στόχος είναι να προσεγγίσουν τα νήπια τα Αγγλικά και να αρχίσουν να εξοικειώνονται με τη γλώσσα, εστιάζοντας στην ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξή τους. Αυτό επιτυγχάνεται με τη δημιουργία φιλικής ατμόσφαιρας, τη συμμετοχή τους σε ευχάριστες-παιγνιώδεις ομαδικές δραστηριότητες, την οικοδόμηση και την ενδυνάμωση της αυτοπεποίθησής τους θέτοντας εύκολους στόχους και τη δημιουργία καταστάσεων όπου η χρήση των Αγγλικών είναι απαραίτητη. Τα αγγλικά στο νηπιαγωγείο προσεγγίζονται με παιγνιώδη τρόπο και χρησιμοποιείται έντονα οπτικοακουστικό υλικό μέσω του οποίου τα νήπια δημιουργούν συνειρμούς που τα βοηθούν να κάνουν συσχετισμούς.

Τα νήπια εκτίθενται σε ακούσματα που έχουν στόχο να προκαλέσουν το ενδιαφέρον τους και να αποτελέσουν κίνητρο για μάθηση. Μαθαίνουν Αγγλικά μέσα από μικρές ιστορίες, τραγούδια, «ρίμες», παιχνίδια ρόλων και παιχνίδια μνήμης, κατασκευές, ζωγραφική και κολλάζ. Αποκτούν μια ρουτίνα που τα βοηθάει να αισθανθούν ασφάλεια και να έχουν θετική στάση για την ξένη γλώσσα που διδάσκονται με στόχο να λάβουν κάποια εφόδια για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στην διδασκαλία της αγγλικής στο δημοτικό.

Ωστόσο, η ένταξη των αγγλικών στο νηπιαγωγείο προκάλεσε έντονες αντιδράσεις. Η γενικότερη άποψη των νηπιαγωγών στράφηκε γύρω από την άποψη ότι εισαγωγή ειδικοτήτων οδηγεί στη σχολειοποίηση του δημόσιου Νηπιαγωγείου και ότι η διδασκαλία διακριτών γνωστικών αντικειμένων σε νήπια 4 - 6 ετών παραπέμπει σε ένα περισσότερο δομημένο πρόγραμμα που συνάδει με άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης, ενώ έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα που διέπει τους διδακτικούς στόχους και τη μεθοδολογία κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο Νηπιαγωγείο.

Στο Νηπιαγωγείο προάγεται η έννοια της διαθεματικότητας και της ολιστικής αντίληψης της γνώσης, της δημιουργίας δηλαδή ενός ενιαίου συνόλου γνώσεων, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας.

Σύγχρονες επιστημονικές θεωρίες τονίζουν ότι η μάθηση τον 21ο αιώνα, σε αυτές τις ηλικίες, δεν μπορεί να στηρίζεται σε προγράμματα σπουδών που οργανώνονται αποκλειστικά με γνωστικά

αντικείμενα. Πριν την εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας, στην προκειμένη περίπτωση των Αγγλικών, η οποία ξεκινά συνήθως στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου, προηγείται η γλωσσική κοινωνικοποίηση των παιδιών και η απόκτηση δεξιοτήτων εγγραμμτισμού.

Σε αυτό έγκειται ο ρόλος του Νηπιαγωγείου, όπου μέσω του σχεδιασμού παιδαγωγικά κατάλληλων γλωσσικών εμπειριών από τις Νηπιαγωγούς, επιτυγχάνεται η ανάπτυξη του λεξιλογίου, η φωνολογική επίγνωση, η ενεργητική ακρόαση, η εμπλοκή των παιδιών σε διαφορετικές επικοινωνιακές περιστάσεις και η επαφή με διαφορετικά είδη γραπτού λόγου.

Επιπλέον, με δεδομένο το μεγάλο ποσοστό δίγλωσσων μαθητών που φοιτούν στο δημόσιο Νηπιαγωγείο, προτεραιότητα της Υπουργού Παιδείας θα έπρεπε να είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων που θα ενθαρρύνουν τον διγλωσσισμό, την ταυτόχρονη ανάπτυξη της μητρικής και της κυρίαρχης γλώσσας, με σεβασμό στην πολιτισμική ταυτότητα κάθε παιδιού που προέρχεται από ξένη χώρα.

Θετικό επίσης μέτρο θεωρείται ότι αποτέλεσε η εισαγωγή των μαθητικών πλαισίων στα νηπιαγωγεία. Το μέτρο αυτό μέσα από το ελεύθερο και οργανωμένο παιχνίδι, τις διερευνήσεις, τις καθημερινές αλλά περιστασιακές εκδηλώσεις όπως οι εορτασμοί και τα πολιτιστικά δρώμενα, στοχεύει στην συνέχεια των μαθησιακών εμπειριών καθώς δημιουργούν συνθήκες για συνεργασία με τις οικογένειες και τους φορείς στην ευρύτερη κοινότητα, προάγουν την ενεργητική συμμετοχή των παιδιών και δίνουν την ευκαιρία για διαπολιτισμική επικοινωνία

Συμπεράσματα - Συζήτηση

Η δημόσια παιδεία στην Ελλάδα είναι ο θεμελιώδης θεσμός που αποτρέπει τον κοινωνικό αποκλεισμό, εξασφαλίζοντας την ισότιμη πρόσβαση όλων των πολιτών στη γνώση, την κοινωνική συνοχή και την βιοτική βελτίωση της νέας γενιάς. Είναι φανερό ότι στην Ελλάδα, παρά τις δυσκολίες, παρέχεται ένα ενισχυμένο σύστημα δημόσιας εκπαίδευσης που παρέχει ίσες δυνατότητες σε όλες και όλους. Οι εποχές που η γνώση και η πρόσβαση στην μόρφωση αποτελούσαν κλειστό σύστημα για τις ελίτ, ανήκουν σε ένα παρελθόν που η ανθρωπότητα πάλεψε και κατάφερε να αφήσει πίσω.

Πλέον το εκπαιδευτικό σύστημα λειτουργεί ως πεδίο υπέρβασης των κοινωνικών, οικονομικών και ταξικών φραγμών και δίνει ευκαιρίες σε κάθε πολίτη της χώρας. Εξάλλου, μια συντεταγμένη Πολιτεία οφείλει να μεριμνά διαρκώς για το πώς θα μπορεί να εμπλέκει κάθε νέα και νέο στη διαδικασία της γνώσης, πώς θα αναβαθμίζει και θα εκσυγχρονίζει την εκπαιδευτική διαδικασία και πώς εν τέλει όλο αυτό θα αντανακλάται σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής.

Υπάρχουν κάποιες παράμετροι που είναι καθοριστικές για την υλοποίηση μιας εκπαιδευτικής πολιτικής, λόγω της φύσης του συγκεκριμένου υπουργείου: η πρώτη αφορά τους χρόνους μακράς διάρκειας με τους οποίους έχει κανείς να αναμετρηθεί, καθώς και το ότι πρέπει να ληφθούν αποφάσεις με μακροχρόνιες συνέπειες υπό την ασφυκτική πίεση του τρέχοντος πολιτικού χρόνου. Η δεύτερη αφορά τον τεράστιο αριθμό των πολιτών που επηρεάζονται άμεσα από τις πολιτικές του υπουργείου.

Χρειάστηκε να περάσουν σχεδόν 30 χρόνια, σε ένα συνεχές πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό μεταβαλλόμενο πλαίσιο ώστε η λειτουργία και η εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο να πάρουν την σημερινή τους μορφή η οποία και ανταποκρίνεται στις έως τώρα συνθήκες. Οι σύγχρονοι νηπιαγωγοί θα πρέπει να ανταποκριθούν στις εξελίξεις μέσα από σύνθετους ρόλους, καινοτόμες αντιλήψεις και πρακτικές.

Ο θεσμός του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, όπως λειτουργούσε πριν την εφαρμογή του Ενιαίου τύπου Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, παρουσίαζε πολλές αδυναμίες και προβλήματα, τα οποία οδηγούσαν στην άτυπη λειτουργία μικτών τμημάτων (ολοήμερου και κλασικού) καθώς και σε ρυθμίσεις που επέτρεπαν την πρόωγη αποχώρηση των μαθητών από το νηπιαγωγείο πριν τη λήξη του ημερήσιου ωρολογίου προγράμματος.

Η έλλειψη εμπιστοσύνης των εκπαιδευτικών και των συνδικαλιστών στην κεντρική εξουσία και στις αλλαγές που έγιναν τόσο στο θεσμικό πλαίσιο όσο και στο εκπαιδευτικό ενήργησε μερικώς ως τροχοπέδη στην εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων στα νηπιαγωγεία.

Ακόμα και οι τοπικές κοινωνίες σε ορισμένες περιπτώσεις, αλλά και οι οικογένειες δεν ήταν έτοιμες γι' αυτό τον μεγάλο όγκο μεταρρυθμίσεων. Αντιλήψεις και πρακτικές είχαν εδραιωθεί στην κοινωνία για πολλές δεκαετίες και αποτελούσαν μέρος του προβλήματος για τον εκσυγχρονισμό και τις μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση.

Σημαντικό ρόλο στη μεταρρύθμιση αυτή

Όμως οι αλλαγές κρίνονταν άμεσες από τις εκάστοτε κυβερνήσεις των τελευταίων 8 χρόνων διότι έπρεπε να γίνει επιτέλους εκσυγχρονισμός στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτός ήταν και ο λόγος που οδήγησε τις κυβερνήσεις σε καθολική και άμεση επιβολή των αλλαγών που επέφερε η νομοθεσία που προαναφέρθηκε. Βασικός επίσης λόγος ήταν η δημιουργία ίσων ευκαιριών μάθησης για όλα τα νήπια - προνήπια μέσα από τη λειτουργία ενιαίου τύπου ολοήμερου νηπιαγωγείου και με τη θεσμοθέτηση και εφαρμογή της δίχρονης προσχολικής εκπαίδευσης.

Περιορισμοί έρευνας

Ελάχιστη σχετική με το θέμα βιβλιογραφία: Πέρα από την βιβλιογραφία που παρατίθεται, δεν βρέθηκε κάποιο άλλο σύγγραμμα το οποίο να αξιολογούσε τις πολιτικές που ακολουθήθηκαν. Όλες οι πληροφορίες αντλήθηκαν από ΦΕΚ. Ακόμη, οι προσφερόμενες διαδικτυακές πηγές δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως επιστημονικά τεκμήρια καθότι συχνά εξέφραζαν την πολιτική άποψη ή τα προσωπικά «πιστεύω» του αρθρογράφου, χωρίς ουδέτερη στάση.

Αυτούσια παράθεση των νόμων: δυσκολία ακόμη και αλλαγής λέξεων, καθότι οποιαδήποτε αλλαγή μπορεί να παρερμηνευε και να διαστρέβλωνε το περιεχόμενο των νόμων.

Χρονοβόρα έρευνα εύρεσης του υλικού που χρειαζόταν για την εκπόνηση της εργασίας: Η σχετική νομοθεσία βρισκόταν διάσκορπη στα ΦΕΚ και δεν υπήρχε κάπου συγκεντρωμένη. Συνεπώς, χρειαζόταν μελέτη όλων των ΦΕΚ ώστε να εντοπιστούν τα χωρία όπου αναφέρονται οι νόμοι και τα άρθρα που θεσπίστηκαν.

Η νομοθεσία, και τα Προεδρικά διατάγματα αναζητήθηκαν κυρίως, στη Διαύγεια, στη συνδρομητική ηλεκτρονική νομική βιβλιοθήκη της Νομοτέλειας ώστε να είναι έγκυρα και με τις τελευταίες ενημερώσεις όπως επίσης και στην Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας e-nomothesia.gr

Μελλοντικές προτάσεις

Η παρούσα έρευνα θα μπορούσε να αξιοποιηθεί ως βάση για σύγκριση των πολιτικών που ακολουθήθηκαν σε προηγούμενες χρονικές περιόδους ή που πρόκειται να ακολουθηθούν μελλοντικά. Ακόμη, μπορεί να χρησιμεύσει ως οδηγός των εργαζομένων στα νηπιαγωγεία ώστε να ανατρέξουν στη σχετική νομοθεσία. Μελετώντας κανείς την παρούσα εργασία μπορεί να αντλήσει πληροφορίες για το εκπαιδευτικό σύστημα που ακολουθείται στην Ελλάδα. Τέλος, η παρούσα εργασία μπορεί να συμβάλλει σε μια γόνιμη συζήτηση για την εύρεση των προβλημάτων και των παθογενειών που αντιμετωπίζει η ελληνική εκπαίδευση στην χώρα μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Macnaughton, G., & Williams, G. (2008). Techniques for Teaching Young Children: Choices for Theory and Practice (3rd ed.). Pearson Education
[https://www.scirp.org/\(S\(czeh2tfqw2orz553klw0r45\)\)/reference/referencespapers.aspx?referenceid=2903461](https://www.scirp.org/(S(czeh2tfqw2orz553klw0r45))/reference/referencespapers.aspx?referenceid=2903461)
- Γαβρόγλου, Κ. (2021) Τα κοινά της παιδείας, Συλλογική Συγγραφική Ομάδα, κεφ. «Κοινωνικός Μισθός και Συλλογική Κατανάλωση σελ. 59-70», κεφ. «Μεταρρυθμιστικές Προσεγγίσεις στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση σελ. 131-139», κεφ. «Η Μάχη των Νηπιαγωγείων, σελ.152-162» Εκδόσεις ΘΕΜΕΛΙΟ
- Νόμος 309/1976, άρθρο 4 παρ.3 ΦΕΚ Α'100/30.4.1976
https://www.kodiko.gr/nomologia/download fek?f=fek/1976/a/fek_a_100_1976.pdf&t=361c84ea35518ec62c036d2b430710c0
- Προεδρικό Διάταγμα 476/1980/ΦΕΚ Α132 «Περί του Αναλυτικού και Ωρολογίου Προγράμματος του Νηπιαγωγείου (διόρθωση 144/Α')»
<https://www.nomotelia.gr/nservice22/document?documentId=116639>
- Νόμος 1566/1985 ΦΕΚ: Α167 άρθρο 3. «Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις».
<https://www.nomotelia.gr/nservice22/documentDetails?76&documentId=37858&partId=911907>
- Νόμος 2525/1997 /ΦΕΚ Α188 άρθρο 3 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις»
<https://www.nomotelia.gr/nservice22/documentDetails?71&documentId=29360&partId=912529>
- Νόμος 1566/85 ΦΕΚ Α167 «Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»
<https://www.nomotelia.gr/nservice22/documentDetails?69&documentId=37858&partId=911907>
- Προεδρικό Διάταγμα 200/1998/ ΦΕΚ Α161«Οργάνωση και λειτουργία Νηπιαγωγείων»
<https://www.nomotelia.gr/nservice22/document?documentId=42446>

- Νόμος 81670 Φ.32/190/Γ1/2007 (ΦΕΚ 1420/2007 τ. Β') «Ωρολόγιο πρόγραμμα Νηπιαγωγείου και Ολοήμερου Νηπιαγωγείου»
<https://www.nomotelia.gr/nservice22/document?documentId=483199>
- Εγκύκλιος 77Κ9465ΦΘ3-12Λ/2015 με Αρ. Πρωτοκόλλου.: Φ.32 /1106/ 142065 / Δ1 «Λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου για το σχολικό έτος 2015-2016»
<https://diavgeia.gov.gr/doc/77%CE%9A9465%CE%A6%CE%983-12%CE%9B?inline=true>
- Προεδρικό Διάταγμα 79/2017/ ΦΕΚ Α109 «Οργάνωση και λειτουργία νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων»
<https://www.nomotelia.gr/nservice22/documentDetails?54&documentId=1032401&partId=1641913>
- Νόμος 4521/2018 άρθρο 3 /ΦΕΚ Α38 «Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και άλλες διατάξεις»
<https://www.nomotelia.gr/nservice22/documentDetails?80&documentId=1056223&partId=1679125>
- Νόμος 4704/2020 άρθρα 34&35/ΦΕΚ Α133 «Επιτάχυνση και απλούστευση της ενίσχυσης οπτικοακουστικών έργων, ενίσχυση της Ψηφιακής Διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις»
<https://www.nomotelia.gr/nservice22/documentDetails?46&documentId=1168165&partId=1871762>
- Νόμος 4692/2020/ ΦΕΚ111Α «Αναβάθμιση του Σχολείου και άλλες διατάξεις».
<https://www.nomotelia.gr/nservice22/documentDetails?44&documentId=1164380&partId=1863289>
- Νόμος 4777/2021 άρθρο 44 ΦΕΚ Α25 «Εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας, αναβάθμιση του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις».
<https://www.nomotelia.gr/nservice22/documentDetails?42&documentId=1196682&partId=1916336>

- Υπουργική Απόφαση Αριθμ. Φ.80378/ΓΔ4/2021ΦΕΚ Β3311/2021 «Εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου»

<https://www.nomotelia.gr/nservice22/document?documentId=1218344>

- Υπουργική Απόφαση με αρ. πρωτ.Φ.31/94185/Δ1/ ΦΕΚ 3791/Β/2021«Εργαστήρια Δεξιοτήτων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση»

<https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/protobathmia-ekpaideuse/upourgike-arophase-ph31-94185-d1-2021.html>

- Υπουργική Απόφαση 160476/Δ1/2021 - ΦΕΚ 5961/Β/17-12-2021 «Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση»

<https://www.nomotelia.gr/nservice22/document?documentId=1238066>

